

Міністерство освіти та науки України
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

Циклова комісія мовно-літературних
дисциплін

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

ОСОБЛИВОСТІ РЕДАКТОРСЬКОГО ОПРАЦЮВАННЯ АДАПТАЦІЙНИХ БІБЛІЙНИХ ВИДАНЬ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ВІКУ АУДИТОРІЇ

Виконала
студентка групи В-41
відділення комп'ютерних та
видавничих технологій
Бородиць Іванна Йосипівна

Науковий керівник:
доктор філологічних наук
Фінклер Юрій Едуардович

Оцінка _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1.СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК БІБЛІЙНИХ ВИДАНЬ	7
1.1 Біблійні видання: окреслення поняття, історія формування	7
1.2 Тематичне розмаїття біблійних видань	16
1.3 Огляд біблійних видань на книговидавничому ринку	20
РОЗДІЛ 2.ТИПОЛОГІЧНА ТА АУДИТОРНА ХАРАКТЕРИСТИКА БІБЛІЙНИХ ВИДАНЬ	26
2.1 Особливості новітніх перекладів Біблії	26
2.2 Типологія біблійних текстів.....	31
2.3 Стратифікація аудиторії читачів Біблії за віком, соціальними та інтелектуальними ознаками	42
РОЗДІЛ 3.АНАЛІЗ РЕДАКТОРСЬКОГО ОПРАЦЮВАННЯ АДАПТАЦІЙНИХ БІБЛІЙНИХ ВИДАНЬ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ВІКУ АУДИТОРІЇ НА ПРИКЛАДІ «БІБЛІЯ В ПЕРЕКАЗІ ДЛЯ ДІТЕЙ», «БІБЛІЯ ДЛЯ ЮНИХ ЧИТАЧІВ», «БІБЛІЯ ДЛЯ ТЕБЕ. ІЛЮСТРОВАНІ БІБЛІЙНІ ІСТОРІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ»	50
3.1. Аналіз змісту та структури видань.....	50
3.2. Зовнішнє оформлення видань.....	58
3.3. Співвідношення ілюстрацій із текстом.....	63
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	71
ДОДАТКИ.....	76

Бородинь І.Й. Особливості редакторського опрацювання адаптаційних біблійних видань в залежності від віку аудиторії. Дипломна робота. Тернопіль : Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола, 2021. 81 с.

У дипломній роботі окреслено поняття Біблії, тематичне розмаїття біблійних видань, описали особливості новітніх перекладів Біблії, типологію їх тексту. Розглянуто питання щодо редакторського опрацювання адаптаційних видань Біблії, проаналізовано ілюстрації в Бібліях, взаємозв'язок їх із текстом. Приклади оформлення ілюстрацій, які бувають вони, аналіз змісту видань та зовнішнього оформлення. Робота виконана на базі адаптаційних видань.

Дослідження складається із трьох розділів: теоретичний, теоретико-практичний, практичний. Присутній, зміст, вступ, 10 рисунків, список використаної літератури, висновки та додатки.

Ключові слова: *Біблія, аудиторія, вік, ілюстрація, книга, зовнішнє оформлення, редактор.*

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Слово «Біблія» - давньогрецького походження. Біблія складалася поступово. Тільки книги Старого Завіту з'являлися протягом більш ніж тисячі років. У світі і в науці існують як церковно-релігійна, так і науково-історична концепції щодо історії Біблії як книги і авторства її окремих книг. Між цими концепціями принципові відмінності. Однак і самі вони не єдині у вирішенні багатьох питань - особливо це стосується наукових досліджень.

Історико-філологічна наука, що вивчає Біблію як літературний твір за допомогою текстологічного і літературного аналізу. Предметом текстологічного аналізу є рукописні і друковані тексти, що містять біблійні книги або їх фрагменти, так що біблійна текстологія займається історично документованим періодом існування Біблії, від якого збереглися рукописні і друковані свідки тексту. Об'єктом літературного аналізу є літературні форми, в які втілені біблійні твори, їх зміст і походження. Оскільки між історичними подіями, про яких брало повідомляє Біблія, часом виникнення біблійних книг і збереженими рукописами існує часовий розрив, іноді досить значний, судження про походження відповідних текстів найчастіше засновані на методах і досягненнях історичної науки, лінгвістики, літературознавства, фольклористики, археології, етнографії та соціології, на типологічному вивченні релігії, культури і літератури. Кінцевим завданням літературного аналізу є встановлення обставин і умов походження біблійних текстів. Всякий коректний з наукової точки зору бере до уваги дані рукописних джерел, тому літературний і текстологічний аналізи зазвичай взаємопов'язані.

Біблія як наука з'явилася в Новий час і при формуванні тісно взаємодіяла з класичною філологією, порівняльним і пізніше історичним мовознавством, сходознавством, і зокрема з гебраїстики. У чималому ступені Біблія впливала на традиційні богословські дисципліни - екзегетики і герменевтику, її результати відображаються в ісагогічних працях. Історико-філологічне дослідження Біблії може служити істотним уточненням традиції, виявлення

безлічі забутих історичних подробиць, розкриття законів побудови біблійних текстів і в кінцевому рахунку доданню традиції ще більшої переконливості й стійкості.

Історіографія питання була окреслена в наукових розвідках Н. О. Артамонової, Н. В. Зелінської, М. С. Тимошика та інших науковців. Питання галузевого редагування розкрито у працях М. Г. Антонової, Т. О. Бондаренко, Н. В. Зелінської, Р. Г. Іванченка, А. О. Капелюшного, Н. П. Колеснікової, Є. С. Ліхтенштейна, А. Е. Мільчина, М. С. Морозової, К. М. Накорякової, З. В. Партико, Н. М. Сікорського, М. Д. Феллера, С. Б. Фіялки та ін.

Метою дослідження є дослідження особливості редагування біблійних видань, виявлення та опис типових композиційних, мовностилістичних особливостей, художньо-технічне оформлення біблійних видань.

Завдання дослідження:

- проаналізувати біблійні видання: окреслення поняття, історія формування;
- охарактеризувати тематичне розмаїття біблійних видань;
- проаналізувати огляд біблійних видань на книговидавничому ринку;
- охарактеризувати особливості новітніх перекладів Біблії;
- проаналізувати типологію біблійних текстів;
- охарактеризувати стратифікацію аудиторії за інтелектуальними ознаками;
- здійснити аналіз редакторського опрацювання адаптаційних біблійних видань в залежності від віку аудиторії на прикладі «Біблія в переказі для дітей», «Біблія для юних читачів», «Біблійні історії для дітей».

Наукова новизна роботи визначається тим, що вперше досліджено та проаналізовано ілюстративний матеріал адаптованих видань Біблії.

Об'єктом дослідження є адаптаційні біблійні видання.

Предметом дослідження є особливості редакторського опрацювання адаптаційних біблійних видань.

Наукова новизна роботи відрізняється тим, що вперше досліджено та проаналізовано ілюстративний матеріал адаптованих видань Біблії.

Теоретичне значення. Результати всебічного теоретичного та практичного аналізу оформлення видань дозволять вирішити такі проблеми: популяризація біблійних адаптаційних видань; особливості впливу різних ілюстрацій, аналіз ілюстративного матеріалу дитячих Біблій.

Практичне значення визначається тим, що матеріали дослідження можуть використовуватися студентами та викладачами вищих навчальних закладів у процесі вивчення дисциплін «Загальне редагування», «Редагування навчальної та довідкової літератури», «Видавнича справа та редагування» при написанні наукових статей, курсових, дипломних, бакалаврських робіт. Основні теоретичні та практичні положення дипломної роботи можуть використовуватися у навчальних закладах, у професійній діяльності викладачів, студентів, а також у видавничій практиці для художньо-технічного оформлення літератури для дітей та дорослих.

Структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, основної частини, яка у свою чергу складається з двох теоретичних та одного практичного розділів, висновків, списку використаної літератури із 50 позицій та додатків. У тексті дипломної роботи міститься 10 рисунків. Загальний обсяг роботи складає 80 сторінку. Основний текст викладено на 67 сторінках.

РОЗДІЛ 1. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК БІБЛІЙНИХ ВИДАНЬ

1.1 Біблійні видання: окреслення поняття, історія формування

Єврейська Біблія, як уже зазначалося, складається з трьох розділів, які називаються на івриті Тора, Нев'їм Ктувим. Діяльність Езри в 5 ст. до н. е. сприяла значному поширенню Тори серед наступних поколінь. Увійшло в звичай, для зручності, писати її на п'яти окремих свитках (але тільки для нелітургічного вживання). У равіністичній літературі ці сувої отримали назву Хамешет Сифре Тора (п'ять книг Тори; в українській традиції П'ятикнижжя). Кожну з цих книг прийнято позначати по її початковому або на першому значимому слові в її тексті на івриті: пролом, шмаття, Ва-ікра, Бе-мідбар, Дварим. В українському перекладі П'ятикнижжя, відповідно до Септуагінти і Вульгати, ці книги називаються: Буття, Вихід, Левіт, Числа і Повторення Закону. У назві відображено, в деякій мірі, і зміст цих книг [27, с. 126].

Другий розділ Біблії, відомий під назвою Нев'їм («Пророки»), згодом був розчленований на «Ранніх пророків» і «Пізніх пророків». До першого підрозділу відносяться розповідні історичні праці - книги Іехошуа Бін Нуна, Суддів, Самуїла (I і II) і Царів (I і II). До другого - в основному поетичні твори: книги пророків Ісаї, Єремії, Іехезкель і дванадцяти «малих» пророків: Хошеа (по-російськи Осія), Іоель (Іоїл), Амоса, Овадії (Овдій), Іони, Міхи (Михей), Нахума (Наум), Хаваккука (Авакум), Цфанії, Хаггі (Огій), Зхарії (Захарія) і Малий (Малахія).

Тора (П'ятикнижжя) слід чітко розрізняти літературу, що служила джерелом для складання Тори, від книг Тори як такої. Матеріал, який увійшов до складу П'ятикнижжя, мав складну історію, не всі деталі якої вивчені. Безсумнівно, що велика частина його - вельми давнього походження і шанували як священну в дуже ранній період. Традиція, що приписує Мойсеєві авторство всієї Тори, спирається, в першу чергу, на Второзаконня, де розповідається про те, що Мойсей записав Тору. Однак можливо, що мова тут йде лише про пісню,

включеної в наступну главу Второзаконня. Сама Тора не містить прямої вказівки, що її автором був Мойсей: він заповідає народу лише правові та ритуальні приписи. Слово Тора означає «вчення» і жодним чином не обмежується законами. І дійсно, поєднання слів «Мойсеєва Тора» немає в П'ятикнижжі. Важливою подією в історії канонізації П'ятикнижжя була несподівана знахідка в 622 р. до н.е. книги Тори, як це описується в II Ц. (22-23) і II Хр. (34: 14-33). Справжність і авторитет знайденої книги були відразу визнані первосвящеником і царем Юшіяху. Тора була зачитана на загальнонародній урочистій церемонії і проголошена обов'язковим Заповітом [27, с. 127].

Невіїм (Пророки). Існування книг Тори послужило стимулом для збирання і впорядкування пророчої літератури. Стійка традиція, багато разів повторена в рабинських джерелах, розглядає Хаггі, Зхарію і Мал'ахі як останніх пророків, зі смертю яких припинилося божественне натхнення: «дух Божий віддалився від Ізраїлю». Дійсно, відсутність пророцтв розглядалося як одне з явищ, що характеризували період Другого храму, на противагу Першому. Повернення з вавилонського полону привело до короткочасного пожвавлення пророчої діяльності. Однак відновлення Храму не виправдало месіанських надій і сподівань, і пророчий рух незабаром зійшов нанівець. Традиція, що оголошує пророчий канон завершеним до кінця перського панування, тобто до 323 р. до н.е., підтверджується низкою фактів. Показово, що дві книги Хронік, що увійшли кілька пізніше до складу Ктувим, не замінили і не доповнили книг Самуїла і Царів в розділі Невіїм, які представляють собою історичні книги, що описують той же період і майже ті ж події. Це пояснюється, по-видимому, тим, що час їх канонізації збіглося. Точно так же приналежність книги Данієля (його цілком можна зарахувати до пророків) до розділу Ктувим була б незрозуміла, якби канонізація Невіїм сталася в період еллінізму. Відсутність в Невіїм грецьких слів і будь-яких згадок про падіння Перської імперії і переході Іудеї під владу греків також підтверджують, що цей розділ Біблії був канонізований до 323 р. до н.е. [34, с. 45].

Кетувім (Писання). Третій розділ Біблії складається з книг, що дуже відрізняються одна від одної як за формою та стилем, так і за змістом і за вираженими в них поглядах. Велика частина цих книг була, безсумнівно, написана ще за часів пророків, і деякі з них, як окремих творів, були канонізовані в порівняно ранній період. Вони не були включені в Невіїм, бо швидше сприймалися як плід людського, ніж божественного натхнення, або ж не були полічені придатними з ідеологічних чи історико-філософських міркуванням. До них відносяться такі твори, як Псалми і Притчі. Книги Езри і Нехемії, Хронік і Даніеля були, ймовірно, написані занадто пізно, щоб бути включеними в Невіїм, хоча так само, як і книга Йова, вони безсумнівно розглядалися як канонічні вже поколінням, що жили в період, що передував руйнуванню Другого храму.

Лінгвістичні проблеми та історія біблійного тексту Книги Біблії написано на івриті. Лише близько половини книги Даніеля і частини книги Езри написані арамейською; два арамейських слова є в Бутті і один вірш арамейською мовою - в Єремії. У мові Біблії відбився тривалий, що охоплює сотні років, період в житті суспільства. Протягом цього періоду іврит пройшов різні стадії розвитку [43, с. 12].

Тому в дослідженні Біблії проблема мови дуже складна і невіддільна від ширшого комплексу історичного розвитку, а також формування біблійної літератури. Загалом, поетичні тексти, включені в історичні книги, донесли до населення найбільш ранні шари мови. З іншого боку, мова книг, написаних після вавилонського полону (Хаггала, Зхарія, Мал'ахі, Екклесиаст, Хроніки, Езра, Нехемія і Даніель), має деякі риси, характерні для після-біблійського івриту.

У середньо-вічних списках єврейської Біблії і в друкованих виданнях аж до нашого часу текст, як правило, складається з трьох елементів: приголосні (консонанти), знаки оклику (діакритика) і літургійна кантілляційна нотація. Два останніх елемента були винайдені масоретами, а консонантний текст склався поступово в результаті вельми складного процесу, який розпочався ще в

глибоку давнину. Неможливо відновити повністю історію еволюції тексту єврейської Біблії від часу створення тієї чи іншої окремої книги до перших відомих текстуальних свідчень (близько 300 р. до н.е.). У Книзі Повторення Закону міститься припис царю мати при собі «список закону» (копію) для постійного вивчення та проводити регулярні публічні читання за офіційним текстом, який зберігається в центральному святилищі. Це дає можливість припустити існування записаного тексту принаймні частини Тори до завершення канону П'ятикнижжя [22, с. 65].

Сошенко К. стверджує, що відмінною рисою кумранської громади було рівне визнання різних текстів однієї і тієї ж книги і лексичного орфографічного розмаїття всередині одного і того ж текстового варіанту [41]. Недоторканного священного тексту в Кумрані ще не було. Равінські джерела говорять про різночитання в свитках П'ятикнижжя з Храмового архіву і про потребу в «правщиках книг». Це вказує, що на деякому етапі епохи Другого храму вже був прийнятий загально-визнаний варіант, з яким звірялися інші списки з метою уніфікації тексту. Дійсно, існування вельми авторитетної офіційної Храмового рукопису (Сефер Ха-Азаров) розлого засвідчено в талмудичній літературі, хоча і немає можливості точно встановити, до якого часу відносяться ці свідчення.

Проблеми літературного жанру Біблії майже у всіх розділах Біблії зустрічаються різні літературні жанри. Частина біблійних книг є цілком або майже цілком поетичними творами. До них, наприклад, відносяться Пісня Пісень, Псалми, Притчі Соломонові і книга Йова і майже всі книги Пізніх пророків. Однак поетичні уривки, а іноді й цілі пісні включені також і в інші біблійні книги, які самі по собі не відносяться до жанру поезії. В Біблії відображено давньо-єврейська поетична творчість майже цілого тисячоліття - від періоду виходу з Єгипту аж до епохи еллінізму. Зразками найдавнішої поезії в біблійній літературі вважаються Пісня Девори і Пісня Мойсея [22, с. 66].

Біблійна поезія відрізняється великою різноманітністю форм. Вона включає в себе релігійні поетичні твори - молитви, траурні пісне-співи, гімни

(Псалми); любовні пісні (Пісня Пісень); повчальну поезію (Притчі), а також проповіді (Пророки), філософські вислови і роздуми, викладені в поетичній формі. Як і в древніх епічних творах інших народів, в біблійному епосі також ще не проведена грань між поезією і прозою. Найдавніші саги про героїв і на половину легендарні історичні події передавалися з вуст у уста і придбали вельми закінчену форму ще до того, як були зафіксовані в писемності. До цього літературного жанру слід віднести епос (про патріархів - Буття; про вихід з Єгипту - результат; про завоювання Ханаана - Ієхошуабін Нун). Книги Рут і Есфір, а також різні оповідання у всіх трьох розділах Біблії є жанр новели.

Біографії царів і вождів, як, наприклад, оповідання про Саула і Давида в книзі Самуїла, - абсолютно унікальний вид оповідання в стародавній літературі Близького Сходу. Не в приклад автобіографічних самовихвалюючих літературних пам'яток інших близько-східних владик того часу, ці життєписи в своїх оцінках виходять з високих морально-етичних критеріїв [5, с. 214].

Наступний жанр - храмові і палацові літописі, які послужили основою для історичних книг Царів і Хронік. Склепіннями законів є Книга завіту та інших законодавчих розділів в П'ятикнижжі, головним чином у Другозаконні.

Особливе місце в Біблії займають культові приписи, котрим присвячується означена майже вся книга Чисел і окремі розділи в інших книгах Тори. Ця так звана священицька література спочатку мала строго езотеричний характер, вона зберігалася жерцями в таємниці. З пророків в ній був добре обізнаний лише Ієхезкель, який був також жерцем. Пророча література складається з проповідей Пізніх пророків. Ці проповіді виголошувалися в поетичній формі, і за своїми зовнішніми характеристиками вони аналогічні деяким літературним пам'яткам Стародавнього Єгипту і, в значно меншій мірі, Месопотамії.

Моралі (Притчі), філософські роздуми (Екклесіаст) і обговорення теологічних проблем (Іов) складають так звану літературу мудрості. Літературно-історичні дослідження творів біблійного канону надзвичайно складно. Автори древніх літературних творів не прагнули до винаходу нових

форм, а висловлювали свої думки і почуття і викладали свої знання в загально-прийнятих і освячених століттями стереотипах. Ця консервативність давньої літератури Близького Сходу пояснює труднощі на шляху дослідника, який намагається встановити історичні пласти Біблії [5, с. 214].

Основи біблійного світогляду незважаючи на те, що біблійна література створювалася протягом багатьох століть, Біблія в її остаточній редакції пройнята єдиним світоглядом, заснованим на ідеї єдиного Бога, творця Всесвіту і її повного володаря. Перші два розділи Біблії - від книги Буття до другої книги Царів - цілком присвячені історії взаємин між Богом і людством і між Ним і обраним Ним народом Ізраїлю. Біблійна оповідь починається зі створення світу. Бог задумав світ як місце життя і діяльності людини і створив світ так, щоб людина була забезпечений всім необхідним для щастя. Бог зробив людину паном над усіма творіннями, сторожем раю, Божого Едемського Саду.

Однак в людині - творінні Бога - виявився недолік: схильність коритися своєму творцеві. Наділивши людину розумом, свободою волі й вибору як пана над усіма творіннями, Бог припускав і таку потенційну можливість, як пасивна непокора творцеві. До цього додалося ще й прагнення до влади і самозвеличення, і непокора стала активною. Перша людська риса переступила кордони, встановлені Богом, і була вигнана з раю. Продовжувачі роду людського вели себе все гірше і гірше. І це призвело, в результаті, до загального розбещення всіх живих істот. Тому Бог змушений був усіх їх стерти з лиця землі (всесвітнім потопом), а потім почати все спочатку. Однак нове покоління знову проявило честолобні прагнення і вирішило побудувати вежу висотою до небес. На цей раз, щоб засмутити загальний задум людей, Бог розсіяв їх по землі і дав їм різні мови.

Цьому народу судилося стати громадою Бога на землі. Як його прабатьків Бог обрав патріархів - Авраама, Ісака та Якова - і передрік їм славу долю стати родоначальниками народу, який буде належати самому Богу. Він також пообіцяв віддати їм у володіння землю Краю, по якій, ведучи кочовий спосіб життя, поневірялися патріархи. Історія патріархів, яка розвивалася під

невсипущим оком Господа, страждання їх нащадків в Єгипті і вражаюче позбавлення від рабства під проводом великого вождя і пророка Мойсея, - все це становить кінець книги Буття і першу частину книги Виходу. Сенса виходу з Єгипту повністю проявився лише після того, коли Мойсей привів єврейський народ до гори Синай. Бог зажадав, щоб Ізраїль визнав його владу і корився його волі, вираженої в вимогах завіту, або договору, який Бог має намір укласти з євреями. Народ прийняв цю вимогу, і Бог явив себе всьому Ізраїлю на тлі потужних сил природи і проголосив привселюдно десять принципів. На цих принципах повинно було спочивати нове створене Ним суспільство, а також закони та приписи, яким євреї повинні були відтепер слідувати. Особливість цих принципів полягає в тому, що вперше в історії вони сформульовані як звернення Бога не до царя і владиці, а до цілого народу, до Ізраїлю, як виявлення Його волі, яка повинна стати громадським надбанням [9, с. 55].

Зупинка біля гори Синай закінчилася, і Бог наказав народу Ізраїлю йти в обітовану землю Ханаан. Однак задум Бога знову натрапив на непокору. Народ Ізраїлю забув про ту могутність, яку явив Бог, вивівши його з Єгипту, і засумнівався в Його здатності здобути перемогу над ханаанцями, що жили в добре укріплених містах. Тому ціле покоління було засуджено провести своє життя в пустелі. Завоювати Ханаан належало поколінню, народженому і що вирросло на свободу. Так почалися поневіряння в Синайській пустелі, які тривали 40 років, поки не змужніло нове покоління. Бог і в цей раз довів свою силу і прихильність і врятував народ там, де природа приречена б його на загибель. Бог дав урок, що «не хлібом єдиним живе людина, але кожним словом, що походить із уст Господа».

Однак і історичні книги Біблії, що описують ці події, пройняті ідеєю, що історія Ізраїлю є відображенням волі Божої. Ключ до розуміння сенсу всіх подій, що відбулися з Ізраїлем, лежить в його відносинах з Богом. Поки Ізраїль зберігав вірність зобов'язанням, які, прийнявши Завіт, взяв на себе, він процвітав і був надійно захищений від ворогів, навіть значно сильніших, ніж він сам. Але варто Ізраїлю порушити вірність Богу, відступити від Його велінь і

почати поклонятися іншим богам, як ніякий союз з могутніми державами того часу не може врятувати Ізраїль від поразки [11, с. 29].

За допомогою Бога маленький Ізраїль може протистояти великому і могутньому ворогові і перемогти його. Але якщо Бог відрікається від Ізраїлю, то народ потрапляє під дію загальних закономірностей і стає жертвою сильних ворогів. Ці думки з винятковою силою виражені в проповідях Пізніх пророків. Після завоювання Ханаана ізраїльтяни утворили в ньому союз різних племен (епоха Суддів - 1200-1025 рр. до н. е.). Потім ці племена об'єдналися і проіснувало сто років єдину державу. У 928 р воно розпалося на два царства: Північне (Ізраїль) і Південне (Іудея). Перше було зруйновано Ассирією в 720 р, а друге - виявлене в 586 р. Жителі було вигнано і відведені в полон. В Біблії історія наступних один за одним поразок євреїв і падіння їх державності трактується як здійснення пророцтв. Ізраїль і Іудея впали не тому, що ворог перевершував їх чисельно. Сумний кінець чекав монархії виключно через відмову царів дотримуватися умов Завіту і прислухатися до промов пророків. З цього, однак, слідував і інший важливий висновок: якщо Ізраїль знову звернеться до Бога і поклониться Йому одному і виконувати Його веління, Бог може знову дарувати йому своє милосердя і повернути йому батьківщину і незалежність. Під впливом жили у вигнанні пророків - ця ідея знайшла визнання у євреїв, які перебували у Вавілонському полоні, і незабаром після їх повернення батьківщину Тора була проголошена Бого-даною конституцією Єврейського народу, а книги пророків - священними.

У біблійній літературі, як і в творчості інших народів давнини, збереглися свідчення про рабовласницький лад, про чаклунство і магію, про людські жертви, про жорстоке ставлення до переможеного ворога, про принижене становище жінок і тд. Однак особливістю Біблії і її відмінною рисою в порівнянні з іншими літературними пам'ятками старовини є те, що в ній яскраво виражена протилежна тенденція - тенденція все більш і більш посилюється гуманності, що підкреслює моральну і соціальну свідомість колективу і окремої особистості.

Її вищий імператив - «До справедливості, до справедливості прагни». Ця тенденція бачить в прагненні до справедливості вершину моральних взаємин між людьми, а також між окремою особистістю і тим колективом, в якому вона живе. У біблійному законодавстві ці принципи лягли в основу розгалуженої юридичної системи і висловилися в таких положеннях, як, наприклад, закон про обов'язкові дні відпочинку навіть для рабів, приписи про захист рабів, про різні види допомоги бідним, про рівність перед законом, про справедливе ставлення до чужинців і про допомогу йому. Все це різко контрастує з законами і звичаями інших народів біблійної епохи, коли в східних деспотіях пересічна людина вважалася лише робочою силою і ні в якому разі не могла бути носієм духовних цінностей, яким, за біблійним світоглядом, повинен був стати кожен єврей. Ідея обрання не проголошувала панування євреїв над іншими народами, а накладала на єврейський народ важкі обов'язки дотримуватися суворих і високих етичних і моральних імперативи. У той час як в Єгипті та в Месопотамії, а також в стародавній Греції пророки (і пророчиці) були тільки провісниками майбутнього або придворними віщунами, в єврейському народі пророцтво розвинулося і піднеслося до ступеня політичної, соціальної та моральної місії [16, с. 70].

Отже, творчість пророків в тій формі, в якій воно відображено в Біблії, не є створенням замкнутої, езотеричної групи; воно висловлює найбільш досконалі громадські, релігійні і моральні ідеї, які дозріли в староеврейському суспільстві. Проповіді пророків (починаючи з 8 ст. до н. е. і до повернення з вавилонського полону) збереглися в більш-менш дослівній формі. Їх відрізняє не тільки висока образність і яскравість вираження думок, а й сміливе бунтарство проти загально-прийнятих умовностей своєї епохи. Ці пророцтва заперечують культ як найважливіший елемент єврейської релігії і викривають схиляння перед релігійними кум'ятами інших народів і військовою міццю великих держав Єгипту, Ассирії, Вавилонії. Пророки оголошують непримиренну війну соціальної несправедливості і класової експлуатації, брехні і святенництва у відносинах між людьми. Вперше в історії пророки

(особливо Ісая і Миха) звели моральну поведінка і добрі діяння в ступінь вирішального історичного чинника в житті народів і держав. Вони віщували оселення вічного миру між усіма народами землі і кінцеве торжество чесноти і справедливості.

1.2 Тематичне розмаїття біблійних видань

Біблію зараз увесь цивілізований світ сприймає не лише як основну релігійну книгу християн та іудеїв, а й одну з найвизначніших пам'яток світової літератури. Тому знати її має кожна освічена людина. Досить тривалий час (з 1926 по 1956 р.) у колишньому Радянському Союзі Біблія була забороненою. Лише починаючи з 1968 року, право видавати Біблію дістала Московська Патріархія. За кількістю видань Біблія не має собі рівних у світі.

Наприклад, у 1989 році тираж Біблії перевершив 40 мільйонів примірників. Нового Завіту – 60 мільйонів. Називають Біблію Святим Письмом, Словом Божим, Одкровенням, Книгою Книг, Книгою спасіння. Найпростіша ж назва – Біблія – утвердилась серед християн з IV ст. Вперше назвав її так Іоанн Златоуст, константинопольський патріарх.

А його сучасник, перекладач Біблії латинською мовою – Ієронім – вживав вислів «божественна бібліотека», бо ж складається Біблія з різних за формою та змістом релігійних та світських творів – окремих книг: 50 із них входять до Старого Завіту, а 27 – до Нового. Маємо на увазі канонічну Біблію. У протестантів Старий Завіт складається з 39 книг, у католиків – із 47, у православних – із 50. Книги ці виникли в різний час і відрізняються одна від одної. Творили їх представники шістдесяти поколінь [18, с. 12].

Автори Біблії, а було їх більше сорока, займали різне соціальне становище. Так, Мойсей був вихований у знатній єгипетській сім'ї. Петро був рибалкою, Соломон – царем, Матвій – митником, Павло – рабином. А нещодавно з'явилась версія, що частина Старого Завіту написана жінкою – 40-літньою аристократкою, що була придворною дамою царя Соломона.

Створювалися Біблійні книги на трьох континентах: в Азії, Африці та Європі. І на трьох мовах: давньоєврейській, арамейській, грецькій. Де тільки не створювалися книги Біблії! Мойсей писав перші п'ять книг (так зване П'ятикнижжя Мойсееве) у пустелі, Єремія писав у в'язниці. Лука - під час подорожей, Іоанн - на острові Патмос, а деякі автори писали під час військових походів. Так, під час війни була написана частина книг Давида, а книги Соломона писалися у мирний час. І створювалися книги Біблії у XII ст. до н. е. - II ст. н. е.

Анатолій Ткаченко пише: «Я як віруючий думаю, що укладачі канонічного тексту створили логічно повну структуру, а для більш глибокого розуміння сенсу вірша (а не тільки для зв'язку різних частин Писання) були введені паралельні місця. Православна Біблія має деякі відмінності від Синодального видання:

- в пунктуаційні плані;
- в відсутності на початку кожного розділу змісту;
- в скороченні назв книг і ін.

Наскільки серйозні ці розбіжності для православного? Адже змісту на початку кожного розділу в Синодальному виданні і нумерація, дана в православному варіанті, не збігаються, тобто розбиті на різні смислові групи.

Спочатку певні собори віруючих склали канон Писання Старого і Нового Завітів (в різний час). Ці Писання склалися з книг, написаних на древніх мовах - єврейською, арамейською, грецькою. Лист було цілним, без пунктуацій, без поділів на пропозиції, глави, вірші, і тим більше, без змістів і паралельних місць.

Все це доповнювалося з плином часу. Причому, якщо розподіл на глави і вірші ще можна назвати канонізованим (хоча правильніше було б сказати «стандартизованим», тому що в цьому розподілі немає «святості» або «богодуховності»), то зміст і паралельні тексти - це чисто редакторська обробка.

Синодальний варіант і Православний варіант - це абсолютно одне і теж, тому що Синод, який благословив Синодальне видання Біблії, є правлячим Синодом Руської Православної Церкви [24, с. 37].

Церковно-Слов'янська Біблія - Церква вважає церковно-слов'янську мову кращою для богослужіння і читання Біблії. Але так як вона менш зрозуміла людям, то допускається використання української мови в проповіді. При цьому вся різниця в тексті Біблії - це переклад. Дореволюційне видання - в українській мові існувало кілька додаткових букв алфавіту і деякі правила орфографії, які застаріли і були залишені.

Це анітрохи не впливає на сам текст, і навіть на його звучання (вимову). Різниця мабуть тільки в написанні. Синодальна Біблія - містить неканонічні (апокрифічні) книги і доповнення до книг, а також вставки і різночитання в тексті Старого Завіту, які відсутні в єврейському оригіналі, але присутні в грецькому варіанті Старого Завіту.

Такі вставки позначені прямокутними дужками [24, с.38]. Канонічна Біблія - відрізняється від Синодальної тільки відсутністю неканонічних доповнень і вставок з грецького тексту. Весь інший текст абсолютно ідентичний. Є ще й сучасні переклади Біблії і Нового Завіту. Ці сучасні переклади мають деякі переваги, але їх точність перекладу слід ще встановити. Тому вони не є авторитетними і загально-визнаними (в крайній мірі, поки ще не є такими).

Можуть бути самі різні видання Біблії, як зі змістом, так і без них; як з паралельними місцями, так і без таких; з додатками, картами, коментарями, і без жодних додатків. Всі ці доповнення є тільки для зручності використання Біблії, але ніяк не впливають на її текст.

Паралельні місця - це приватне доповнення, що не є частиною тексту Біблії, і покликане служити тільки зручності користувача Біблії. Є різні набори паралельних посилань, складені різними людьми. Використовуйте будь-який з них. Святе Письмо можна вивчати в будь-якому вигляді, якщо тільки в ньому не спотворений сам текст. Іноді люди докладають до нього коментар, невірно

тлумачить саме Писання. Тоді можна прийти до омани, а не до істини. Але якщо вивчати тільки текст, то в цьому немає нічого поганого. Що ж стосується наведеного Вами ресурсу - це цілком нормальна електронна Біблія, яких багато. Біблія завжди однакова для всіх конфесій, тому немає потреби боятися того, що вивчення Біблії якось зашкодить Вам.

Отже, Біблія говорить не лише про Христа, але й про себе щось принципово інше, ніж, наприклад, Коран. Це одна з тих очевидних банальностей, яку люди схильні забувати. Мусульмани вірять, що Коран – одкровення Боже, послане одній-єдиній людині – Мухаммеду, який записав його «під диктовку» і жодного слова не додав від себе. Тому для них будь-який земний текст Корану – всього лиш копія Корану небесного, істинного Слова Божого, вище від якого на землі нічого немає, не було і не буде. Спочатку був Коран, потім від нього народився іслам. Тому, до речі, Коран, з точки зору ісламу, не надається до перекладу: будь-які його переклади – це усього лиш допоміжні підручники, а оригінальним може вважатися лише арабський текст. Для християнина ж Слово Боже, що зійшло на землю, - це перш за все не книга, а Особистість, Ісус Христос, який існував споконвічно і заснував на землі свою Церкву. Розповідають, що один православний священник зі США зустрівся з вуличним проповідником однієї з протестантських конфесій. «Хочете, я розповім вам про церкву, яка заснована на Біблії?» - радісно запропонував той. «А хочете, я розповім вам про Церкву, яка написала Біблію?» - відповів йому священник. І він мав рацію, адже Сам Христос не залишив нам жодних письмових текстів. Навіть Євангеліє спочатку передавалось як усна розповідь, а послання були написані різними апостолами (перш за все Павлом) як пастирські настанови з різних конкретних приводів. І до того часу, коли була закінчена остання книга Нового Завіту, Євангеліє від Йоана, християнська Церква існувала вже понад півстоліття... Тому, якщо ми хочемо зрозуміти Біблію, нам потрібно звернутися до християнської Церкви, адже вона первинна.

1.3 Огляд біблійних видань на книговидавничому ринку

Сьогодні кожен може мати свою Біблію. Зараз питання стоїть по-іншому - яке видання Святого Письма найбільше підходить тому чи іншому читачеві. Про всі видання не розкажеш, їх досить багато.

Почнемо з перекладів Біблії на українську мову. Ідеально читати Біблію на мові оригіналу. Старий Завіт - на єврейській. Новий Завіт - на грецькій. Однак для переважної більшості читачів це нереально, тому розглянемо, які переклади Біблії існують в даний час.

З моменту виходу першого видання Біблії в синодальному перекладі пройшло більше ста років, але він залишається неперевершеним по точності, глибині, поетичності і красою написання, близькості до традицій України. Синодальний переклад офіційно визнаний і використовується українською православною церквою, католиками і протестантами. Іншим досить поширеним перекладом Біблії на українську мову є «Сучасний переклад біблійних текстів», виконаний Світовим Біблійним перекладацьким центром. З 1993 року в Україні вийшло кілька видань Біблії в цьому перекладі. Вони привернули увагу християн, багатьом допомогли краще зрозуміти сенс ряду місць Священного Писання, який виявився недоступним у синодальному перекладі.

Проте це видання в даний час може вважатися тільки допоміжним з тієї причини, що жодна з церков не визнала «Сучасний переклад біблійних текстів» богослужбовою книгою, використовуваною при проведенні християнських зібрань, мес, літургій. Третій переклад Біблії здійснений і використовується Свідками Єгови. Це видання включає в себе 38 книг Старого Завіту, переведених архімандритом Макарієм і вперше опублікованих журналом «Православний огляд» в 1860-1867 роках; переклад книги Псалтир, зроблений протоієреєм Г. П. Павськім і Новий Завіт в синодальному перекладі [36, с. 36].

Старозавітні другоканонічні книги. Ці 11 книг вважаються корисними, але не богонатхненними. Саме тому до складу Біблії, використовуваної протестантами, вони не включаються. Вибираючи особисту Біблію, потрібно звернути увагу і на допоміжний матеріал, включений в неї і здатний багато в

чому полегшити розуміння біблійних текстів, допомогти в пошуку потрібних біблійних віршів і т. д. До допоміжних матеріалів відносяться вступні статті, розбивка тексту Святого Письма не тільки на глави, що є загальноприйнятим, але і на смислові розділи та підрозділи, короткий виклад змісту кожного розділу, вступні зауваження до тексту кожної з книг Біблії, симфонія, богословські, історичні, географічні, тематичні, іменні та інші покажчики, а також різні таблиці, списки літератури, різні схеми, географічні карти і т. д.

Спробуємо дати короткі характеристики найбільш поширеним в Україні Бібліям, що містять різні допоміжні матеріали. «Розумна Біблія» під редакцією професора богослов'я А. П. Лопухіна містить докладний коментар, а також великі допоміжні статті до кожної з 77 книг, що входять до складу православних видань Біблії.

«Розумна Біблія» складається з трьох великих томів. Її останнє видання було випущено інститутом Перекладів Біблії в Стокгольмі до 1000-річчя Хрещення Русі. Це найбільш повний, докладний і різнобічно коментоване видання Біблії українською мовою. Видання можна назвати класичною працею: хоча «Розумна Біблія» була вперше видана на початку ХХ століття, вона не втратила свого значення і в даний час. «Розумна Біблія» була підготовлена православними богословами, однак вона користується заслуженим визнанням і популярністю не тільки у православних християн, а й у католиків, і у протестантів. В даний час розпочато видання переробленого варіанта «Розумної Біблії» (з 12 томів вийшло 4), в якому текст Святого Письма і коментарі поміщені в різних розділах, а не на одній і тій же сторінці, як раніше. Крім того, в новому виданні є багато ілюстрацій біблійних сюжетів, виконаних Г. Доре, а також ряд допоміжних покажчиків [46, с. 187].

«Біблія, Книги Святого Письма Старого і Нового Завіту в українському перекладі з додатками, видавництво «Життя з Богом», Брюссель. «Брюссельська Біблія», саме під такою назвою відома ця Біблія, вона містить текст 77 біблійних книг в синодальному перекладі з вдалим підрозділом тексту на смислові частини, коротке, але досить інформативне тлумачення на всі

книги Святого Письма, аналітичну симфонію, цілий ряд таблиць, покажчики богослужбових читань Східної і Західної Церкви. Видання дуже зручне і для початківців з Христом і для людей, що мають великі богословські пізнання і великий «стаж» християнського життя. «Брюссельська Біблія», так само, як і «Розумна Біблія», популярні серед християн різних конфесій.

«Біблія. Книги Святого Письма Старого і Нового Завіту. Канонічні. В українському перекладі з паралельними місцями. З додатком короткого біблійного покажчика і пояснювальними примітками пастора Б.Геце. Видання відомо як «Біблія Геце». Воно забезпечене поясненнями до кожної книги Біблії, дуже вдало складеним біблійним покажчиком, що дозволяє вивчити основні події і багато, багато іншого. «Біблія Геце» містить велику кількість таблиць, історичні, географічні, етнографічні та інші нариси, ряд фотографій Священної Землі і географічні карти [46, с. 188].

Це видання Святого Письма отримало визнання і широко поширене серед російських християн різних конфесій, свідченням чого є і те, що «Біблія Геце» багаторазово перевидавалася. У ній вдало поєднуються глибина і широта допоміжних матеріалів, і в той же час вона невелика за обсягом і недорога. Мабуть, «Біблія пастора Б. Геце» в даний час є найбільш доступною для більшості християн, що має численні допоміжні матеріали в допомогу вивчають Святе Письмо.

«Нова Женевська навчальна Біблія». Містить 66 біблійних книг в синодальному перекладі. Книга вийшла в 1998 році і ще недостатньо відома. Це видання сучасне, що спирається у своїх коментарях на новітні відкриття в області біблійної археології, текстології та інших наук, які вивчають Біблію. Коментарі біблійних текстів в «Женевської Біблії» досить великі і порівняти за обсягом з коментарями, що містяться в «Розумній Біблії». Вони розташовані на одній і тій же сторінці з відповідними біблійними віршами, що вельми зручно для читача. Крім коментарів, дане видання Біблії містить ряд богословських, історичних, екзегетичних і інших статей, написаних з точки зору вчення Ж.

Кальвіна (реформаторське богослов'я), а також симфонію і прекрасно виконані біблійні картини [49].

«Відкрита Біблія» містить 66 канонічних книг в синодальному перекладі. Головна «родзинка» видання - Біблійний тематичний покажчик, обсягом понад трьохсот сторінок. Користуючись покажчиком, читач «Відкритої Біблії» зможе дізнатися, що говорить Біблія з того чи іншого питання, про того чи іншого біблійного персонажа, про біблійну історію та географію і т. д. Покажчик може цілком замінити наявні в продажу Біблійні словники. Крім того, «Відкрита Біблія» містить цікаво написані вступні статті до кожної з книг Святого Письма, ряд вельми корисних матеріалів в допомогу вивчають Біблію і різноманітну інформацію про Біблію, включаючи, наприклад, історію Біблії, відомості про археологічні знахідки останніх років і багато іншого. Книга буде особливо цінна тим читачам, які схильні до тематичного вивчення Святого Письма, а також пасторам і проповідникам для підготовки проповідей.

«Тематична Біблія з коментарями», так само, як і «Відкрита Біблія», містить докладний предметно-іменний покажчик. Однак її головна особливість - це велика кількість коротких, але ємких за змістом і глибоко євангельських статей-коментарів з різних питань, що хвилюють сучасних християн. У цих статтях читач знайде відповіді як на серйозні богословські питання, так і на питання, пов'язані з повсякденним життям християнина. Видання відрізняється ґрунтовністю, академічністю, а читаючи статті-коментарі, дійсно переконуєшся, що стислість - сестра таланту. Закінчуючи розповідь про «Тематичну Біблію», слід сказати, що вона, як і «Відкрита Біблія», забезпечена і біблійною симфонією. «Біблія з пояснювальним вступом до кожної книги Біблії і примітками У. І. Скоуфілда» [49].

«Біблія Скоуфілда» - видання популярне, але в даний час у продажу відсутнє. Проте про неї варто сказати кілька слів. Головні особливості коментарів Скоуфілда - їх тематичний характер, христо-центричність, вчення про заповіді і періоди, пов'язані з відносинами людей і Бога. Ці особливості коментарів і зумовили популярність «Біблії Скоуфілда». При виборі особистої

Біблії необхідно звернути увагу і на деякі зовнішні особливості видання, в першу чергу, на розміри Біблії і її поліграфічне оформлення. В даний час українською мовою видані Біблії різних розмірів. Якщо в основному Біблія читається в будинку, або у читача не дуже хороший зір, то, звичайно, потрібна Біблія з великим шрифтом, видання великого формату. Людина з хорошим зором, постійно носить Біблію з собою, читає в транспорті, напевно, вибере Біблію невеликого, кишенькового формату. Для такого випадку дуже гарні Біблії в шкіряній палітурці з блискавкою, ці видання міцні, зручні для постійного носіння з собою, їх недолік - досить висока вартість.

Біблія вважається найпопулярнішою книгою у світі. За два останніх століття видали 8 мільярдів примірників. Біблія перекладена на понад 2500 мов світу [40, с. 77].

Найменша Біблія. Вчені з ізраїльського технологічного університету «написали» весь текст Старого завіту на кремнієвій пластинці площею 0,5 квадратного міліметра. За розміром ця пластинка рівноцінна піщинці. Для написання тексту був використаний пучок іонів гелію. За одну годину на кремнієву пластинку нанесли 300 тисяч слів давньоєврейською мовою.

Найбільша Біблія. Найбільшу у світі Біблію довжиною 249 см (у відкритому вигляді) і висотою в 110,5 см створив американський тесля у 1930 р. Вага Біблії – 496 кг, об'єм – 8048 віддрукованих вручну сторінок, шрифт тексту – майже 3 см заввишки. Створювалася вона за допомогою саморобного друкарського преса. На реалізацію проекту було витрачено 2 роки і \$ 10 тис. Зараз цю книгу можна побачити в бібліотеці Абеліського Християнського Університету, де вона зберігається у дубовому футлярі.

Найбільша рукописна Біблія. Суніл Йосип Бхопал з Індії створив найбільшу в світі рукописну Біблію, що складається з 16 тисяч сторінок і важить 61 кг. Він переписав вручну всі вірші Нового Завіту за 123 дні.

Найдорожча Біблія. Біблія Гутенберга, видана у 1456 р., стала крапкою відліку історії книгодрукування в Європі. Гутенберг надрукував 180 примірників Біблії: 45 – на пергаменті, а решта – на італійському папері з

водяними знаками. До сьогодні з повним змістом збереглася тільки 21 книга. Примірники оцінюють від \$ 25 млн. до \$ 35 млн. [42, с. 158].

Радянська Біблія. У радянські часи, коли релігійна література була недоступною, у 1960-х роках Корній Чуковський запросив дозвіл на видання біблійних переказів, адаптованих для дітей відомими літераторами. Проект дозволили, але тільки за умови, що в книзі не повинні згадуватися ні Бог, ні євреї. Чуковський придумав для Бога псевдонім «Чарівник Яхве». Біблія для дітей була випущена у 1968 р. видавництвом «Дитяча література» і називалася «Вавилонська вежа та інші стародавні легенди», але практично відразу була знищена. Наступне видання книги відбулося тільки у 1990 р.

Біблія Сальвадора Далі. У 1963 р. колекціонер, мільйонер та християнин Джузеппе Альбаретто запропонував Сальвадору Далі проілюструвати нове видання Біблії. За 2 роки художник створив свій найбільший графічний цикл – 105 робіт у змішаній техніці (гуаш, акварель, туш, олівець і пастель). Ще 3 роки знадобилося, щоб малюнки перевести в літографію. Після виходу першого видання в Італії випустили особливий примірник в білій шкіряній палітурці з золотом. Цю книгу подарували Папі Римському.

Отже, взагалі вартість різних видань Біблії відрізняється в 15-20 разів. При виборі особистої Біблії нерідко звернеш увагу і на добротність, міцність видання, адже особиста Біблія купується на довгі роки і призначена для постійного читання і роботи з нею. Тверда або м'яка обкладинка у Біблії, прошиті чи її сторінки нитками або просто приклеєні до палітурки, з якого матеріалу виготовлена палітурка (папір, картон, штучна або натуральна шкіра). Якість видання залежить і від місця, де друкувалася Біблія, наприклад, кишенькові Біблії на клею, видані в Фінляндії, відрізняються більшою міцністю, ніж деякі видання в твердій палітурці з прошивкою сторінок. Слід звернути увагу і на папір, на її колір, товщину, міцність, а також на якість, чіткість друку і характер шрифту.

РОЗДІЛ 2. ТИПОЛОГІЧНА ТА АУДИТОРНА ХАРАКТЕРИСТИКА БІБЛІЙНИХ ВИДАНЬ

2.1 Особливості новітніх перекладів Біблії

Вивчення Біблії та, зокрема, перекладів Святого Письма на європейські мови продовжує залишатися одним із найважливіших завдань сьогодення. Дозволимо собі повторити думку Д. С. Лихачова про те, що Біблія є кодом культури. Про важливість Біблії для сучасної людини говорять і цифри: Біблія завжди утримувала перше місце за кількістю перекладів, перше і до кінця минулого століття Святе Письмо було переведено майже на 2000 мов.

Загальний тираж Біблії, з огляду на все видання, досягає майже мільярд екземплярів. Біблію по праву можна вважати свого роду генетичним кодом культури, визначальним протягом століть багато її рис, сам спосіб життя і стиль мислення людей, кодом, який передавався від покоління до покоління. Упродовж віків ідеї, сюжети, образи і цитати з Біблії вплелися в полотно повсякденної мови народів, стали невід'ємною частиною культури, лягли в основу крилатих виразів, прислів'їв, приказок. Книги Святого Письма допомагають нації усвідомити своє місце серед інших народів: «Дотик до Біблії висвічується в національній самосвідомості його спільність з долями, стражданнями і надіями інших народів Землі» [25].

Личаков О. зазначає, що Книги Святого Письма «займають особливе місце, як в минулому, так і в теперішньому часі» в першу чергу завдяки своєму універсальному змісту, яке відображає всі сторони людського буття. І тому в сучасній культурі Біблію читають, використовують і інтерпретують в самих різних цілях і по-різному [25]. Перш за все Біблія має унікальне релігійне значення.

Примітний такий факт: у виданій в 1972 році книзі «Питання історії і теорії художнього перекладу» П. І. Копанев наводить дані ЮНЕСКО про найбільш часто перекладені в 60-х роках минулого століття авторів. На

першому місці, як і слід було очікувати, твори В. І. Леніна (200 перекладів), Біблія ж не включена в загальний список, проте число перекладів вказано - 216.

Тут і далі перша цифра позначає номер джерела в бібліографії, друга - сторінку. Звертаючись до неї сьогодні тільки і просто для задоволення інтелектуальної цікавості. У книгах Святого Письма закладена величезна виховна функція, біблійні сюжети формують поведінку, виробляють певні закони, за якими будуються взаємини людей. Саме тому до Біблії звертаються не тільки в ході богослужіння, а й в процесі освіти і виховання, в практичному житті, в художній творчості, вона мала значний вплив на філософію і право. «Біблія - це повітря, яким ми дихаємо, навіть не усвідомлюючи його присутності і сили». Таким чином, Біблію можна з повним правом вважати книгою, яка визначала і продовжує визначати життя людей, суспільств і культур світу.

Одночасно Біблія сьогодні, особливо для тих народів, на мови яких вона була переведена давно, - це збори класичних текстів, невід'ємна частина філологічної традиції, твір літературно-художньої творчості. Біблія і її переклади справили величезний вплив на формування і розвиток, а часом і на збереження мов, долучених до християнської культури. Довгий час «біблійна символіка закріплювалася у свідомості людей, безліч слів, стійких поєднань і афоризмів, які виникли на базі тексту Біблії або біблійного сюжету» [21, с. 190].

Все сказане з повним правом можна віднести і до ролі Біблії в англomовній культурі. З одного боку, Біблія постає у вигляді невід'ємної частини літературної спадщини, без знайомства з якою неможливо зрозуміти багато інших літературних творів, з іншого - мова йде про серйозний чинник формування свідомості людини. Біблія надавала і надає величезний вплив на політичне життя; культурне та філологічне багатство біблійних книг вивчається в школах і університетах, де вона розглядається і як історичний твір, і як збірник теологічних праць, і як дослідження, що проливає світло на соціологічні проблеми стародавнього світу, і як літературний пам'ятник.

Все сказане, безумовно, необхідно брати до уваги при створенні нових перекладів Святого Письма, про що дуже точно сказав лорд Дональд Коггала, архієпископ Кентерберійський з 1974 по 1980 рік: «У перекладацькій роботі повинні об'єднатися в святому союзі віра і наука. Зусилля цього союзу стають приношенням Богу. Його жертва молитви - оскільки перекладач і переклад цілком залежать від Духа істини; приношенням розуму - благоговінням перед старим і відкритістю новому - нехай будуть точність і простота дороговказною зіркою на цьому шляху; приношенням почуттів - перш за все, почуття прекрасного, чуття мови» [21, с. 191].

Не можна забувати ще про один важливий для сучасної культури аспект розглянутої проблеми. «Біблія набагато старше будь-яких інших книг, які читають сучасні люди, і багато в ній, на жаль, залишається неясним без додаткової інформації, а значить, подолати цю відстань між сучасними читачами і древніми текстами допоможе хороший переклад». Саме прагнення створити цей «хороший переклад» призвело до того, що в останнє сторіччя з'явилися численні нові переклади Святого Письма навіть на мови країн з давньою християнською традицією, на які біблійні тексти були вперше перекладені вже багато століть назад. Основний обсяг цих перекладів зроблений на англійську мову: сьогодні в англomовному світі, поряд з канонічним перекладом - Біблією короля Якова або авторизуватися версією - широкого поширення набули Нова інтернаціональна версія, Нова Біблія, Нова стандартна Біблія і переклад під назвою Добра Новина (Good News Bible). Однак найавторитетнішою серед них була і залишається Біблія короля Якова.

Це означає, що даний переклад Біблії дозволений для використання прихожанами Церкви, так як вищі чини цієї Церкви дали згоду на вживання даного тексту віруючими в ході якої в англomовній культурі свідчать і дослідження з історії культури і літератури, і енциклопедії, і словники цитат і ідіом.

В кінці минулого століття важливим джерелом інформації про роль Біблії короля Якова в сучасному світі став Інтернет. Пошуковий запит на

словосполучення «King James Bible» або «Authorized Version» видає близько 2 мільйонів посилань, де більшу частину займають сайти, на яких розміщений канонічний текст. Також в Інтернеті можна знайти теологічні статті, присвячені проблемі збереження або заміни Біблії короля Якова на сучасні переклади, і матеріали численних дискусій навколо проблеми збереження канонічності перекладу [29].

За довгі роки з моменту свого створення Біблія короля Якова - «видатний літературний твір» - зробила мову і мислення читачів значно багатшими. «Більше трьох століть Біблія короля Якова продовжує чинити величезний вплив на розвиток мови і словесність». Саме її багата і виразна (*vigorous*) мова зробила величезний, ні з чим не порівняний вплив (*unique*) на стиль прози, причому жоден з наступних перекладів не може зрівнятися з Біблією короля Якова. Авторизована версія вдало поєднує в собі і філологічну традицію, що сходить до епохи Ренесансу, і протестантське розуміння, відчуття (*feeling*) Біблії, і вищу точку розвитку (*peak moment*) англійської мови. Все це зробило канонічний переклад найбільшим пам'ятним, який збагатив і ушляхетнив (*to sober*) літературу і зупинив деградацію (*degeneration*) повсякденної мови. Більш того, хоча для сучасної людини мова Біблії короля Якова і не завжди зрозумілий, навряд чи хто-небудь і сьогодні засумнівається в красі його стилю.

В кінці XX століття як раз цей критерій «незрозумілості» став головним аргументом на користь створення нових перекладів Біблії. І тут важливе значення мала місіонерська діяльність з розповсюдження християнства, центром якої в останні десятиліття стали США. Так, творці ряду перекладів визнають, що їхня робота також призначена насамперед для не носіїв мови, для людей, яким в першу чергу важливо зрозуміти зміст написаного, а значить, краса і піднесеність тексту невблаганно відходять далеко на другий план [29].

Таким чином, Біблія залишається в певному роді книгою політичною, і ця її роль не зменшується, а, може бути, навіть зростає в даний час. Тут доречно навести слова лорда Дональда Коггала, сказані ним в 1994 році в Москві на конференції «Переклад Біблії: лінгвістичні, історико-культурні та богословські

аспекти». Роблячи короткий огляд англійських перекладів Святого Письма, він підводить підсумок: «Перекладати Біблію - значить робити те, що робила християнська Церква з самого її народження».

Відзначимо також, що для протестантів характерно досить вільне спілкування з Богом, коли читання Біблії під час служби може бути довірено будь-якому члену пастви. Поряд з такими перекладами готуються навчальні посібники для перекладачів Біблії на безписемні, проблеми та принципи цієї роботи було використано в збірнику статей відомого лінгвіста, представника Американського Біблійного Товариства Юджина Найди, що не викликає сумнівів. Брати участь в такій роботі - значить виконувати одне з найважливіших призначень Церкви - доносити до людей всіх мов, квітів і культур чудову звістку про Божу милість. Робота ця не може закінчитися. Неможливо створити останній переклад. Мови змінюються. Слова занепадають. Мова - живий організм. А життя має на увазі смерть».

Вчені теологи відзначали, що робота над перекладом біблійного тексту на будь-яку мову повинна завжди ґрунтуватися не тільки на глибокому знанні культурологічних і мовно-стилістичних аспектів виникнення і існування даного тексту, одночасно необхідно брати до уваги і той факт, що Біблія «має двояку природу: це літературний твір і одночасно - богословськи значимий текст».

Слід «відмовитися від думки про самодостатність перекладів. Переклад робить (або повинен робити) біблійну звістку зрозумілою, але він робить при цьому і щось більше: він робить цю звістку сприйнятною. В ідеальному випадку переклад повинен не замикає текст в ньому самому, а відкривати його для інтерпретації та проповіді» [38, с. 184].

Якщо ж говорити про стан сучасної біблеїстики в цілому, в тому числі і в англійських країнах, то, як справедливо зазначає М. Е. Конурбаєв, «дослідження Біблії сьогодні йдуть трьома шляхами. Для одних Письмо це історія: Біблія вивчається як історія даного народу, його права на території і т.д.».

Для інших важливий другий аспект вивчення Біблії, який можна назвати місіонерським. Однак головним для нас є третій аспект вивчення Біблії як твори словесно. Особливу роль в справі перекладу Святого Письма відіграють праці Юджина Найди. Заслуга Найди полягає перш за все в тому, що він розмежував так звану формальну еквівалентність (найбільш близький збіг форми і змісту між текстом-джерелом і текстом перекладу) і так звану динамічну еквівалентність (еквівалентність впливу на читача перекладу) [38, с. 184].

«Динамічна еквівалентність» визначається Найдою як «якість перекладу, при якому смисловий зміст оригіналу передається на мові-рецепторі таким чином, що реакція (response) рецептора перекладу в основному подібна реакції вихідних реципієнтів». При цьому під реакцією мається на увазі загальні сприйняття повідомлення, що включає розуміння його змісту, емоційних установок та художньої творчості, яке не можна порівняти ні з чим за своєю соціальною, суспільно-історичною та літературною значущістю».

І тут ми стикаємося з серйозною проблемою: канонічний для культури текст Біблії короля Якова досі практично не вивчався, а притягувався лише в якості підрядника при аналізі оригінальних давньо-єврейських і давньо-грецьких текстів англomовними дослідниками. Як відзначав М. Е. Конурбаєв, «за наявними у нас даними, в нашій країні Біблія короля Якова не вивчалась практично ні на одному філологічному факультеті, ні на одній кафедрі мови; не фігурували ні в одному переліку рекомендованих посібників обов'язкової літератури для студентів спеціальних відділень» [48, с. 87].

За минулі з моменту написання цих рядків 5 років в Україні з'явилися нечисленні дослідження, присвячені Святому Письму, предметом яких стала Біблія короля Якова. Що ж стосується пізніх перекладів Біблії, то до сих пір жоден з них не був підданий детальному філологічному вивченню.

2.2 Типологія біблійних текстів

Однією з найбільш специфічних класифікаційних ознак літератури для дитячого віку – є її читацька адресованість. Особливу увагу слід приділити проблемі поділу видань за віковою категорією читачів, взаємозв'язку між віковою категорією та читацькими інтересами сучасних дітей.

Сьогодні книги для дітей займають важливе місце в українському книговидавництві. Дитячі видання, безумовно, затребувані серед певної групи читачів. Дані аналітичних доповідей і аналіз статистики видань дитячої літератури дозволяють зробити висновок про те, що сучасний ринок дитячих книг динамічно розвивається. Потреба у біблійних виданнях визначається досить великими тиражами подібних видань, а також різноманітними видами і формами, які з'являються на книжковому ринку. Крім того, відзначимо, що молодший шкільний вік - найбільш відповідальний період в житті людини, коли одним з основних видів діяльності дитини стає пізнавальна діяльність, яка відіграє вирішальну роль у формуванні і розвитку всіх його психічних якостей.

Проблема дослідження полягає в тому, що, не дивлячись на наявність терміну «розвиваючі видання» в книго-торговельній практиці, такі видання до сих пір не зафіксовані в класифікаціях дитячих видань. Такі дослідники, як С. Г. Антонова і Е. Л. Мжельская, в своїх посібниках не виділяють біблійні видання як окремий вид, а С. А. Карайченцева включає дані видання до складу науково-популярного типу. Серед дослідників, що розглядають проблему розвиваючих видань, ми звернемося до автора статей, присвячених даній темі. В одній зі своїх робіт вона стверджує, що визначення «біблійні видання» використовують тільки деякі видавництва. Однак дане поняття, на сьогоднішній день, не є загально-прийнятим, внаслідок чого видавництва замінюють їх.

В рамках даного дослідження була зроблена спроба вироблення типології видань, відповідної сучасної книговидавничої практики. У зв'язку з тим, що метою подібних видань є розвиток мислительних процесів, в якості бази класифікації взяті психологічні види розумових процесів, так як різновиди

даного типу видань залежать від того, на розвиток якого розумового процесу вони спрямовані.

Наочно-дієве біблійне видання націлене насамперед на рішення будь-яких пізнавальних завдань шляхом реального перетворення ситуації і виконання дій. Наочно-образне видання ґрунтується на образах, перетворенні ситуації в образ.

Дитяча література – це не просто твори, що написані для дітей, вони являють собою багато-ярусну систему, побудовану згідно закономірностей і розвитку суспільних процесів. При аналізі читацької аудиторії щодо дитячої літератури, насамперед слід зауважити, що вона є великою системою конкретних, цілісних вікових груп юних читачів, кожна з цих груп мають свої певні особливості, уподобання, розумові рівні.

У видавничій практиці поширена класифікація, згідно з якою виділено тільки чотири категорії: «діти дошкільного віку (3-7 років), діти молодшого шкільного віку (8-11 років), діти середнього шкільного віку (11-14 років) та діти старшого шкільного віку (14-18 років)».

Проте розвиток сьогочасної педагогіки та психології, базуючись на психофізичних особливостях розвитку дітей та їх соціального розвитку, дозволяють виділити більш детальну та більш ґрунтовну типологію читацької дитячої аудиторії за віком, а саме:

- малюки (1-3 роки);
- молодший дошкільний вік (3-5 років);
- старший дошкільний вік (6-7 років);
- учні початкової школи (6-9 років);
- учні середньої школи (9-11 років);
- учні середньої школи передпідліткового віку (11-12 років);
- власне підліткового віку (12-13 років);
- передюнацького віку (від 13 до 15).

У кожній виділеній групі наявний свій характер та особливості стосунків з книгою, свої певні особливості її сприйняття, для кожної книги є свій читач, своя цільова аудиторія. Зазначимо, що для великої маси дитячих видань, для

того, щоб ефективно донести книгу до дітей слід враховувати вікові особливості дитини – її фізичний, психологічний, соціальний розвиток. З особливим трепетом та обережністю слід ставитись до видань дитячої Біблії.

З одного боку, біблістика, хоча і є однією з найстаріших гуманітарних дисциплін (а може бути, саме в силу цього?). Залишається - в тому що стосується дослідження мов Біблії - не дуже порушена тими змінами в області опису лексики і семантики, які відбулися в лінгвістиці останніх десятиліть. З іншого боку, лексична типологія, активно розвивається останнім часом і накопичила вже значний обсяг даних про пристрій різних семантичних полів, поки що рідко звертається до стародавніх, зокрема, біблійних мов.

Тим часом, дані древніх мов представляють типологічний інтерес принаймні в двох аспектах: по-перше, вони дозволяють перевірити універсальність принципів лексикалізації поля, сформульованих на матеріалі сучасних мов. По-друге, древні тексти дають багатий матеріал для вивчення метафоричних переносів і, відповідно, для порівняння моделей семантичних зрушень, релевантних для різних історичних епох.

В рамках цього проекту сучасні лексико-типологічні методи вперше планується застосувати до даних старовірської мови. Безпосереднім матеріалом для аналізу стануть кілька семантичних полів, в тій чи іншій мірі описаних в широкій типологічній перспективі (дієслова падіння, пошуку і знахідки, ознаки «чистий» і «брудний» та ін.). Для кожного з цих полів буде проводитися семантичний і сумісність аналізу всіх вживань відповідних лексем у текстах Старого Завіту [13, с. 45].

У контексті досліджень з біблеїстики термін «типологія», що позначає самостійний вид алегоричній екзегези з'явився досить пізно. Вперше він був використаний одним з основоположників біблійної критики Йоганном Соломоном Землера (1721-1791). Він активно виступав проти типології, вважаючи відповідні новозавітні уривки не більше ніж культурною особливістю авторів I ст. Землера і слідом за ним інші представники історико

критичного спрямування вже не виходили з єдності двох Завітів, на якій базується типологічний підхід, і тому відкидали його як безнадійно застарілий.

Проте інтенсивні дослідження пізніших авторів показали, що типологічний метод настільки глибоко вкорінений в Писанні, свято-отецької традиції і через неї в екзегезі Середньовіччя і Нового часу, що навіть епоха Реформації не змогла винести цей метод за дужки. З кінця XVIII в. типології було присвячено величезну кількість робіт, а пік інтересу до даної теми став спостерігатися в другій половині XX ст.

У цей період типологія стала не просто одним з, а центральним напрямком досліджень біблеїстів. І аж до сьогоднішнього дня ця тема не втратила своєї актуальності [13, с. 46].

При вивченні типології українською мовою існує проблема перекладу двох основних типологічних термінів - *τύπος*, *υτίτυπος* (в НЗ також зустрічаємо *ῥπέρτυπος*). Коли ці слова вживаються в Новому Завіті з метою витлумачити той чи інший уривок, вони можуть мати наступний спектр значень:

- *υτίτυπος* - праобраз (прототип, т. Е. початкова реальність, яка, немов матриця, задає форму всім наступним копіям, зробленим за даним зразком);
- *τύπος* - образ (т. ч. копія, проекція, відображення початкової реальності, її відбиток);
- при цьому обидва слова можуть переводитися одночасно як образ і прообраз, таким чином прототип і його відображення. Залежно від контексту слово може змінити своє значення на протилежне.

Якщо спробувати перевести *τύπος* словом «образ», а *αντίτυπος* - «прообраз» або «прототип», то в наявності підміна основних смислів цих понять, адже історично спочатку з'являється старозавітний *τύπος* як тінь майбутньої реальності і лише потім - новозавітний *υτίτυπος* як ця сама реальність, тому, називаючи *υτίτυπος* прообразом або первообразом, ми вводимо хронологічну плутанину в більшість текстів, де вживаються ці терміни. Якщо ми, на оборот, *τύπος* переведемо як «прообраз» або «прототип»,

а *υτίτυπος* словом «образ», то ми також внесемо плутанину в текст, оскільки старозавітний прообраз хоч і з'являється за хронологією раніше, але є тінню і екзистенційно залежить від новозавітної реальності.

У будь-якому випадку при використанні в перекладі слова «образ» ми втрачаємо сенс приставки *αντι*, який, розрізняючи обидва поняття, нічого не говорить про їх хронологічну послідовність, але лише підкреслює їх співвіднесеність один з одним. Прямим українським аналогом прийменника *αντι* в даному вживанні міг би стати прийменник «проти», але такі слова, як «проти-образні», «противообраз» або «анти-образ», мають відтінок заперечення, нібито це негативний образ, хоча оригінал не передбачає цього відтінку.

Ще одним перекладацьким рішенням міг би стати контекстуальний переклад даних термінів, коли в кожному конкретному реченні український еквівалент підбирається окремо, відповідно до логіки цієї пропозиції. Істотний мінус такого підходу полягає в тому, що це порушує єдину термінологічну логіку, притаманну всім дослідженням по типології. Протилежним контекстуальному перекладу є підхід, при якому технічні терміни залишаються неперекладеними або їм дається російська транслітерація: *τύπος/υτίτυπος* або *типос/антітіпос*. Як здається, останнє рішення є найбільш адекватним в контексті написання наукової статті. Безперечні плюси такого підходу полягають в збереженні термінологічної логіки оповідання і в відсутності хронологічної і смислової плутанини в перекладених текстах [23, с. 23].

Питання про типологію як окремому методі тлумачення Писання виник серед представників Реформації. Квадрига, як класичний чотирьох-годинний образ тлумачення Писання, поширений в середні віки, став в XVI , втрачаючи свою значимість, особливо серед протестантів. Показовим буде ставлення до цього методу Мартіна Лютера (1483-1546 рр.). У ранній період свого життя він ще користується квадригою, а в 1535 р Лютер вже безпосередньо повстає проти схоластів і безграмотних ченців, які користуються цим методом: «...вони вчили, що існує чотири сенсу Письма - буквальний, тропологічний, алегоричний і

апагогічний - і, таким чином, вони невірною витлумачили майже кожне слово Писання. Цими недалекими і дурними байками вони роздерли Писання на силу-силенну значень і обікрали самих себе, втративши здатність давати точні настанови людської совісті» [30, с. 104].

Жан Кальвін (1509-1564 рр.) був згоден з пізнім Лютером як в оцінці екзегетичної спадщини середньовічних алегористів, так і в розумінні Писання. Справжнім сенсом Письма, за Кальвіном, є природний і ясний сенс тексту, до якого також належать старозавітні типи, які вказують на Христа.

До кінця XVI - початку XVII ст. в середовищі традиційних протестантів виникла потреба і бажання систематизувати і богословськи осмислити типологію як окремий екзегетичний метод.

Йоганн Герхард (1582-1637) вперше дає стале класичне положення, в якому проводиться відмінність між типологією і алегорією: «Тип складається в співвідношенні фактів. Алегорія займається скоріше не фактами, а їх сукупністю, звідки вона черпає корисне і приховане вчення».

Інші класичні протестантські богослови в загальних рисах погоджувалися з вище викладеним визначенням слова *τύπος*. Під ним розумілися старозавітні факти (особи, події, встановлення), які були уготовані Богом як прообрази і тіні того, що відкриється у Христі і Євангелії. Згодом, однак, всередині цього традиційного бачення типології виникло кілька різних шкіл, з яких можна виділити дві особливо значущі - Кокцеєва (засновник Йоганн Кокцей) і Маршієва (засновник Герберт Марш).

Йоганн Кокцей (1603-1669 рр.) народився в Бремені. Він був видатним протестантським богословом-Біблеїсти, філологом і знавцем єврейської мови.

Йоганн Кокцей розрізняв два види Типос: перший вид - *τύπος*, явно виражений Писанням; другий - лише намічений в Писанні, але до кінця не розкритий. Хоча Кокцей не вважав за можливе піддавати типологічній інтерпретації весь текст Святого Письма, будь старозавітне подія, що має хоча б мінімальну схожість з Новим Заповітом або з актуальною політичною обстановкою, могло бути витлумачено в типологічному ключі. Певні принципи

інтерпретації існували, але їм бракувало точності. Вони формулювалися настільки розмиті, що не могли ні вказати чітких меж застосування типології, ні запропонувати хід подальших досліджень з виявлення типів [35, с. 199].

Як реакція на занадто вільне використання типології виникла Маршієва школа. Герберт Марш (1757-1839 рр.) - англіканський єпископ міста Пітерборо в Англії. З його точки зору, справжніми типами є лише ті, які явно вказані в Новому Завіті. Право розпізнати в Старому Завіті справжній «τύπος» образ має тільки Христос або богонатхненні біблійні автори. Якщо ніхто з них в тій чи іншій старозавітній події вербально не виявив наявності типологічного зв'язку з новозавітною реальністю, в твердженнях про наявність такої немає ніяких підстав аж до кінця XIX в. Цієї точки зору дотримувалися деякі протестантські дослідники, хоча Маршієва школа не могла змагатися за популярністю з Кокцеєвою [35, с. 200].

Наступною важливою віхою в історії типології було виникнення і поширення історико-критичного методу. Йоганн Землер, автор терміна «Типологія», одним з перших ввів герменевтичні принципи, вироблені класичною філологією, в біблійний контекст, що фундаментально підірвало довіру до типології. Він вже не сповідував єдності двох Завітів, новозавітні типологічні уривки осмислювався Землера як культурна особливість новозавітних авторів, яка не має значення для сучасного читача.

В середині XIX ст. біблеїсти, не згодні з позицією Землера і його послідовників, поставили перед собою завдання показати нерозривний зв'язок двох Завітів, розробивши для типологічного методу теоретичний аналіз. При формулюванні основних принципів типології вони намагалися уникати крайнощів Кокцеєвої і Маршієвої шкіл. У цьому середовищі виникла праця, що стала класичною, - «Типологія Письма» Патріка Ферберн, вперше видана в 1857 р.

Патрік Ферберн був шотландським пастором і богословом, ректором Трініті-коледжу в Глазго, професором церковної історії та екзегези. У «Типології Письма» він критикує Кокцея за відсутності основних принципів і

ясних правил застосування типології. Позиція ж Маршу, з точки зору Ферберн, ущербна тому, що новозавітна типологія носить не всеохоплюючий, а парадигмальний характер. Вона не вичерпує тему, а вказує своїм прикладом шлях подальших досліджень. У зв'язку з цим Ферберн намагається сформулювати ряд керівних принципів типологічної інтерпретації. За вихідну точку він бере область згоди дослідників з цього питання:

- τύπος повинен мати схожість зі своїм новозавітним υτίτυπος по формі і по духу;
- τύπος є лише така особа, подія або встановлення, яке спочатку задумано Богом як прообраз ново-завітних реалій (що в тексті Писання може бути виражено лише імпліцитно - в цьому відмінність від позиції Маршу).

До цих двох основоположних принципів Ферберн додає п'ять власних:

- 1) τύπος-образом (типом) не може бути те, що за своєю природою гріховно;
- 2) головними критеріями існування конкретного типу і його значущості є євангельські факти і одкровення;
- 3) в першу чергу необхідно звертати увагу не на зовнішні подібності, а на закладені в типі істини та ідеї;
- 4) одна фундаментальна риса або ідея типу може знайти собі кілька відповідностей в новозавітній дійсності;
- 5) необхідно також звертати увагу на суттєві відмінності між типом і анти-типом, які проявляються як висхідний рух від нижчого (як правило, τύπος) до вищого (υτίτυπος), наприклад від старого до нового, від земного до небесного і т. д.

Для них типологія так і залишилася «історичної дивиною, мало-важливою і незначною для сучасного читача». Необхідно також відзначити наступний факт: спочатку дискусія про типологію виникла і обговорювалася в протестантському контексті, але з початку XX ст. дана дискусія приймає міжконфесійний характер і входить в міждисциплінарне наукове поле. Це спільний простір дає можливість освітити різні викладені нижче типологічні

концепції без простеження суворой конфесійної, дисциплінарної або національної традиції.

Після роботи Ферберн наступною важливою віхою у вивченні типології стала праця Леонарда Гоппельта «Типос: типологічне тлумачення Старого Завіту в Новому» (1939 р.). Аж до сьогоднішнього дня ця праця вважається основною, «Стандартної» роботою по типології в сучасному науково-богословському дискурсі.

Головна її теза зводиться до того, що типологія є центральним новозавітним способом розуміння Святого Письма, вона відрізняється від екзегетичних методів Христа, Євангелія, всієї Церкви і є найважливішою богословською підставою для розуміння Благовіщення.

Гоппельт показав, що апокаліптичне мислення і типологія взаємопов'язані. Перше тлумачить історію як ланцюг подій, що ведуть до логічного завершення. Друге тлумачить ті ж події як прообрази цього завершення. Описуючи те, як ап. Павло використовує типологію, Гоппельт підкреслює, що для апостола це не герменевтичний метод (як формулює це Бультман), а духовний модус споглядання, що виявляє бого-установленість зв'язку між старозавітними і новозавітними відносинами Бога з людьми в справі викуплення людства.

Говорячи про витоки типологічного підходу, Гоппельт призводить три базових твердження:

- типологія невідома в небіблійних елліністичних колах ранніх християн;
- вона може бути виявлена тільки в іудейських колах, але лише як есхатологічний принцип;
- типологія, яку виявляємо в іудаїзмі, має передісторію в старозавітній есхатології.

Герхард фон Радий (1901-1971 рр.) був німецьким богословом, фахівцем з Старого Заповіту, професором Гейдельберзького університету. Його роботи стали черговою важливою віхою в осмисленні типології, своєю програмною

статтею 1952 року під назвою «Типологічна інтерпретація Старого Завіту» він відродив інтерес до типології в контексті досліджень з біблеїстики.

На думку фон Рада, «Типологічне мислення є базовим елементом будь-якої людської думки і всякого тлумачення», типологія - аналогічне мислення, пошук відповідностей між одним і іншим. Воно здатне навіть в самих повсякденних речах, таких як зміна дня і ночі, розпізнати потужний символізм, зв'язує буденне з вищою реальністю [44, с. 113].

Думка фон Рада полемічно спрямована як проти Бультмана, так і проти представників традиційного розуміння типології. Відповідаючи Бультману, фон Радий стверджує, що міфологічно-спекулятивна типологія Сходу залишається явищем абсолютно чужим для стародавнього Ізраїлю. В полеміці з традиційним розумінням типології фон Радий заявляє, що вже неможливо говорити про історичну постать царя Давида чи Ісуса Навина, про пасхального агня як про прообрази Христа. Вище викладена полеміка проти традиційного розуміння типології була спрямована на те, щоб примирити типологію з історико-критичним методом.

Після Другої світової війни в дискусію про біблійну типологію була включена нова область - патрологія. Це сталося завдяки працям французьких католицьких богословів Жана Данієлу та Анрі де Любак. В середині XX ст. вийшла монографія Жана Данієлу під назвою «Таїнство майбутнього: дослідження про походження біблійної типології». У цій праці автор вивчає становлення древне-церковної біблійної екзегези на досить великому матеріалі, що включає Святе Письмо, міжзавітну апокрифічну літературу.

Над цією темою також працював колега Жана Данієлу Анрі де Любак, який написав безліч видатних статей. Католицький богослов І.-М. Бланшар в статті під назвою «Визначальні принципи патристичній герменевтики в світлі останніх змін в біблійній екзегезі» також пише про тому, що чітке усвідомлення недостатності історико-критичної парадигми при тлумаченні біблійного тексту порушило явний інтерес до патристичних принципів герменевтики і виявило їх актуальність [50, с. 165].

При цьому типологію І.М. Бланшар розглядає як один з п'яти принципів, які отримали «особливого значення в результаті нових напрямків розвитку екзегетики».

Типологічна дискусія входить в міжконфесійний і міждисциплінарне наукове поле. В кінцевому рахунку «розумна» типологія визнається необхідною складовою богослов'я в пост критичну епоху, визначаються її характерні риси:

- витоки типології лежать в старозавітній есхатології, вона практично не
- присутня поза біблійного контексту, будучи, таким чином, одним з ключових методів справді біблійної, церковної екзегези;
- старозавітні образи сприймаються екзегетами як історична реальність, при цьому новозавітні образи завжди на щабель вище старозавітних, завжди в наявності;
- типологія завжди христоцентрична, типологічні образи знаходять своє виконання у Христі і Його рятівний домобудівництві.

Отже, з вище викладених положень дослідники знаходяться в одностайності, проте типологія не обмежується тільки ними. Для повної картини свідоцтв біблійних текстів і, відповідно, результатів біблійних досліджень виявляється недостатньо. Частково з цієї причини все більше дослідників звертають увагу на типологію як на проблему міждисциплінарного характеру, розглядаючи її в контексті літературних або патристичних досліджень. Як здається, саме патристичних дослідження можуть в майбутньому істотно доповнити образ типології як необхідної складової богослов'я в посткритичну епоху.

2.3 Стратифікація аудиторії читачів Біблії за віком, соціальними та інтелектуальними ознаками

Умовно читацькі інтереси можуть бути класифіковані на підставі сфер літератури: художньої, наукової, політичної, економічної літератури та інформації. Усередині цих комплексів інтереси можуть виявлятися до окремих

жанрів, тем, авторам, творам і т. д. Практика показує, що зазвичай людина має не один, а кілька, іноді тісно переплітаються, а іноді відокремлених інтересів.

Залежно від прояву читацькі інтереси поділяються на широкі і вузькі; глибокі і поверхневі; стійкі і нестійкі; активні і пасивні. Читацький інтерес діалектично пов'язаний з потребою особистості в читанні взагалі і з потребою читання конкретного видання, тобто читацької потребою, зокрема. Потреба людини в читанні - одна з найважливіших духовних потреб, тісно пов'язана з рівнем інтелектуального, духовного і емоційного розвитку особистості.

Процес формування потреб в читанні складний і закладається в дитинстві, великий вплив при цьому надає сім'я, наявність домашньої бібліотеки і т. д. В якості внутрішніх спонукань дослідники виділяють мотиви читання і стимули читання. Читацькі інтереси виникають і розвиваються в результаті потреби в читанні. Для задоволення читацького інтересу необхідно створювати ситуацію, при якій користувач бібліотеки зацікавиться читанням.

В ході досліджень по вивченню інтересів користувачів бібліотекознавці прийшли до висновку, що існує ще один вид запиту - ідеальний, коли бібліотекар виконує ще не сформований запит, передбачаючи його, наприклад, шляхом надання таких бібліотечних послуг, як огляди літератури, виставки, конференції і т. д.

За Мацьків Н. В., типологізація аудиторії безпосередньо пов'язана з проблемою ефективності функціонування ЗМІ кожного заgonу інформаційної системи, а також з проблемою ефективності впливу. Найбільш результативними, на наш погляд, є дослідження аудиторії з позиції реально сформованих потреб, психологічної вибіркової сприйняття і соціальної орієнтації [26, с. 33].

При проведенні конкретних досліджень, враховуючи цей фактор, можна говорити про сукупну аудиторію, про аудиторію каналів інформації, про аудиторію різних типів видань, про аудиторію конкретних ЗМІ, про потенційну і реальну, сільської і міської аудиторії. Так, в рамках проведеного факультетом журналістики СПбДУ в 2009-2012 рр. дослідження «Мас-медіа українського

мегаполісу» вирішувалися завдання збору комплексної інформації про кількісні та якісні характеристики аудиторії всіх ЗМІ. Збиралися дані першого порядку, до яких відносяться: обсяг аудиторії; місце конкретного видання бюджеті часу; соціо-демографічні, професійна, етнічна та інші структури аудиторії.

Потім аналізувалися дані, що відносяться до якісних характеристик: психологічні ознаки аудиторії, світогляд, соціокультурні особливості. Вирішувалася проблема виявлення впливу різних чинників на типологічні характеристики аудиторії, її спеціалізацію і диференціацію. На заключному етапі вивчалися соціальні характеристики аудиторії і вибудовувалася її типологічна модель, вироблялися рекомендації для ЗМІ щодо вдосконалення їх діяльності з урахуванням специфіки споживача інформації.

Вирішуючи питання про сегментацію аудиторії, дослідники мають можливість вивчати її в обмеженому просторі, переглянути функціонування видань або каналів ТБ в часі і отримати дані про постійних споживачах або читачів кожного номера газет (регулярний споживач, який читає газету не менше, наприклад, один раз на місяць; випадковий споживач; потенційний читач, що володіє подібними характеристиками, перш за все інтересами, з цільовою аудиторією, має досвід спілкування з виданням, але споживач продукції конкурентів), нарешті, обмежитися вивченням аудиторії по каналу масової інформації, тобто звернутися до конкретних ЗМІ або їх типу [28, с. 34].

Природа масової аудиторії полягає у випадковому випадку її виникнення, ситуативному характері відносин всередині публіки, пасивності в сприйнятті інформації. Основна відмінність масової аудиторії від цільової - пасивність в пошуку і сприйнятті інформації. Масову аудиторію, так само, як і цільову, необхідно розглядати через призму соціальних характеристик. На відміну від групи маса описується середніми значеннями показників, як правило, демографічних (стать, вік, місце проживання тощо.).

Цільова аудиторія має набір загальних соціальних характеристик, складається з людей з єдиними інформаційними інтересами, які, в свою чергу, обумовлені єдністю соціальних статусів. Орієнтація на цільові групи в складі

аудиторії передбачає виділення спеціальної базової характеристики, що визначає тип видання: жіноча, молодіжна, ділова, опозиційна, ліберальна преса. Крім категорій «цільова» і «масова» аудиторії в дослідженнях ЗМІ застосовується також поняття «реальна аудиторія» - аудиторія одного номера газети або журналу. У дослідженнях радіостанцій і телебачення реальної аудиторією, як правило, мається на увазі число слухачів або глядачів 15-хвилинного - проміжку часу, що відокремлює один рекламний блок від іншого.

Відмітною ознакою потенційної аудиторії служить збіг характеристик з цільовою аудиторією - загальний «соціальний портрет». Крім того, в якості потенційної слід розглядати аудиторію типологічно схожих ЗМІ, тобто перш за все видань, які звертаються до однакової тематики, мають однакову періодичність і поширюються на одній території.

Розрахункова аудиторія - та, на яку направлено, розраховано дію ЗМІ. Постійна аудиторія - особи, які читають видання регулярно, тобто практично кожен номер. Існує кілька підстав для класифікації аудиторії, яка може характеризуватися за найрізноманітнішими ознаками:

- за засобами інформації: аудиторія друку, радіо, телебачення; в кінці ХХ ст. стала формуватися аудиторія Інтернету;
- за рівнями каналу: аудиторія загально-українського, республіканського, крайового, обласного, районного ЗМІ;
- аудиторії програми, радіостанції, радіожурналу, рубрики, циклу, навіть ведучого;
- за соціально-демографічними ознаками (вік, стать, національність, освіту, релігійна приналежність, професія і т. д.): молодіжна, жіноча, робоча, військова, російськомовна аудиторії.

Ефективність впливу на масу залежить від ряду факторів.

Аудиторія рухлива, тому важлива постійна фіксація її мінливості. При цьому істотне значення мають не об'єктивно-знеособлені, а соціально-психологічні характеристики, до яких, наприклад, соціолог І. Н. Блохін відносить наступні [28, с. 167].

- демографічні (стать, вік, місце проживання, національність, мова); використовуються як підстави для побудови квотної (стать, вік) і гніздової (місце проживання) вибірок при проведенні соціологічних досліджень; демографічні характеристики служать підставою для виділення таких типів ЗМІ, як жіночі, дитячі, молодіжні, місцеві, регіональні, національні та ін.;
- соціально-професійні (спеціалізація, рід занять, професійний статус, тип підприємства, компанії, установи, організації); орієнтація на подібні ознаки формує професійні, корпоративні, ділові ЗМІ;
- соціокультурні (освіта, віросповідання, субкультурні та контр-культурні особливості, форми проведення дозвілля); служать основою для формування цільових аудиторій релігійних ЗМІ, видань неформальних об'єднань (наприклад: байкерів або футбольних фанатів), ЗМІ, присвячених організації дозвілля; останній тип нерідко буває орієнтований як на соціокультурні (заняття як дозвілля), так і на професійні (заняття як професія) характеристики, до подібних ЗМІ можна віднести багато автомобільних, комп'ютерні, спортивні видання.

Дослідження, які проводяться колективом факультету журналістики СПБДУ в сфері дозвільної журналістики, підтвердили орієнтацію досугово-просвітницьких видань на реалізацію рекреативних, релаксаційних, культурно-просвітницьких та гедоністичних функцій для задоволення очікування цільової аудиторії. Використання дозвілльового часу передбачає свободу вибору особистості, її активність і гедоністичну компенсацію - отримання позитивних емоцій, що знімають стомлення. Вплив ринкових відносин відбилося на самопочутті різних соціальних груп. Виявлено диференціація запитів по сфері інтересів аудиторії дозвілльових видань (естетичні, науково-технічні, утилітарно-побутові); прихильність тематиці (мистецтво, подорож, кулінарія, доведення, садівництво, рукоділля, колекціонування); переваги за формами проведення дозвілля (просвітницькі, довідкові, емоційні, розважальні, психологічної розрядки, комунікативні). Вивчення спеціалізованої преси

виявило субкультурні особливості аудиторії журналів для байкерів, футбольних фанатів, рокерів; багатoproфільних видань, таких як «Літературна газета», «Культура», ранкових інформаційно-розважальних передач і спеціалізованих ЗМІ («Рукоділья», «В'язання», «Вишивка»); функціонально різнопланових спеціалізованих ЗМІ: про хобі («Твій пес», «Філателія», «Квіти у вашому домі», і т.п.); науково-популярних («Наука і життя», «В світі науки», «Вокруг света»); технічних («Комп'ютерний світ», «П'яте колесо», «Техника молодежи»); культурно-просвітницьких («Культура», «Літературна газета», «Музичне життя») [28, с. 168].

Із загальної маси читачів, слухачів, глядачів в залежності від їх орієнтації на ті чи інші органи інформації зазвичай виділяються три типи аудиторії: професійно-функціональний, споживчий, духовно-особистісний.

Дослідники також розрізняють чотири типи: аудиторія з пасивно-споживацьким ставленням; активна, соціально зріла; інфантильна, з несформованими інтересами; «Домашня» аудиторія зі стійкою системою інтересів у сфері дозвілля.

В окрему структуру досліджень виділяється аудиторія реклами. Загально-визнаною є класифікація даної аудиторії, орієнтована на шість типів споживчої аудиторії, які можна охарактеризувати як «супер-новатори», «новатори», «помірні новатори», «консерватори», «помірні консерватори», «супер-консерватори» (класифікація Е. Роджерса).

Як було відмічено раніше, різні соціологічні фірми спеціалізуються на різних видах обстежень аудиторії. Так, наприклад, Інститут Геллапа вивчає аудиторію на трьох рівнях аналізу:

- 1) психологічні особливості, що впливають на швидкість, силу, спрямованість основних проявів людини (темперамент, емоційність, загальна активність);
- 2) аналіз особистісних особливостей, де основними є категорії причинності, що описують основну детермінанту поведінки людини в цьому

світі, категорії індивідуальної свідомості, що визначають тип «сценарію» людини;

3) соціально-психологічні установки, що виражаються в ієрархії ціннісних орієнтацій, структурі проведення вільного часу. Традиційно ця найбільша соціологічна служба при обстеженні аудиторії орієнтується на диференціацію читачів за віросповіданням, професійної кваліфікації, доходам, демографічними ознаками (вік, стать, освіта), місцем проживання та типом установок на проблему, політичної орієнтації, відношенню до політичних партій та програмами [39, с. 106].

Визначення типів аудиторії можна розглядати як фактор і передумову оптимізації діяльності ЗМІ. Щоб краще задовольнити потреби аудиторії потрібно точно зрозуміти, до якої категорії вона себе відносить (наприклад, «молоді оптимісти», «традиційні консерватори», «ліберали», «скептично налаштовані незалежні» та ін.). Традиційно досліджується реальна і потенційна аудиторія. За кордоном є традиція вивчення не читачів (з'ясовується причина, по якій ігноруються певні мас-медіа, установки і очікування аудиторії), досліджується не тільки реальна, а й потенційна аудиторія, яка читає видання нерегулярно або не читає взагалі. Причини відмови від ЗМІ типові: психологічні підстави не звернення до певного джерела (боязнь отримати новину, яка породжує депресію, відсутність інтересу, нездатність ефективно витратити домашній час і т. д.). Такого роду інформація використовується для вибору стилю та напрямків публікацій. Результати найновіших досліджень різних аудиторій можна знайти на сайтах соціологічних фірм і в спеціальних аналітичних звітах.

Покупців біблійної літератури можна умовно поділити на такі категорії:

- книголюби, які не можуть не читати. У них є улюблені серії, і вони постійно чекають на новинки. Якість їх не дуже хвилює: головне, щоб роман відповідав жанровому стандарту;
- естети, які ретельно вибирають чергову книгу і ніколи не опускаються до низьких жанрів;

- люди, які зазвичай не купують книги, але в принципі готові розщедритися на щось цікаве або модне. Їх девіз: «Всі читають, і мені доведеться»;
- мандрівники, які купують книгу в дорогу;
- батьки, які купують книги для дітей;
- люди, які купують книги в подарунок;
- колекціонери.

Отже, Біблію ще називають «Книгою книг», тому що вона - Слово Боже, і жодна книга не може в цьому з нею порівнятися. Як ми знаємо, вона перша «справжня» за формою книга. Окрім того, вона стала і першою перекладеною іншими мовами книгою та першою друкованою книгою.

Біблія для християн є книгою, де міститься живе Слово Бога, записане з допомогою натхнених людських авторів. Проте попри важливість і актуальність Святого Письма для багатьох воно все ще залишається незбагненим, а його читання викликає багато запитань і сумнівів. Книга призначена для широкого кола читачів, зокрема, тих, що цікавляться Біблією і прагнуть краще її розуміти.

РОЗДІЛ 3.

АНАЛІЗ РЕДАКТОРСЬКОГО ОПРАЦЮВАННЯ АДАПТАЦІЙНИХ БІБЛІЙНИХ ВИДАНЬ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ВІКУ АУДИТОРІЇ НА ПРИКЛАДІ «БІБЛІЯ В ПЕРЕКАЗІ ДЛЯ ДІТЕЙ», «БІБЛІЯ ДЛЯ ЮНИХ ЧИТАЧІВ», «БІБЛІЯ ДЛЯ ТЕБЕ. ІЛЮСТРОВАНІ БІБЛІЙНІ ІСТОРІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ»

3.1 Аналіз змісту та структури видань

Сучасна гуманітарна освіта, перш за все культурологічна, неможливо без вивчення одного з базових текстів, що стали свого роду фундаментом сучасної цивілізації, скарбницею духовної та культурної спадщини. Безперечно, Біблія і описана в ній Священна Біблійна історія повинні займати і є одним із перших місць в культурології як джерело культурологічного, історичного, духовного і морального знання і виховання для кожної людини, що прагне до інтелектуального і духовного збагачення.

Біблія стала духовною основою іудейської, християнської та ісламської культур, багато в чому визначили розвиток філософії, мистецтва, літератури, музики і культури в цілому - як європейської, так і світової. Вона до цих пір залишається однією з найбільш популярних, що читаються і улюблених книг. «Ніяка книга у всій історії людства, - каже німецький журналіст і дослідник Біблії Вернер Келлер, - не мала такого революційного впливу і не зробила такого рішучого впливу на розвиток Західного світу, не мала такого впливу в усьому масштабі, як «Книга книг» - Біблія.

Сьогодні вона переведена на 1120 мов і діалектів і після 2000 років вона не виявляє ні найменшої ознаки зменшення свого тріумфального ходу» [20, с. 6]. Твори мистецтва, створені на біблійні сюжети, ніколи не були простою ілюстрацією Святого Письма, в них укладені духовний зміст і глибокий моральний сенс, зрозуміти, оцінити і відчувти красу якого в наші дні не так-то просто. Виходячи з поставленої мети, завданням роботи є наступне: розкрити саме поняття «Біблія» і простежити еволюцію художнього прочитання і відображення біблійних сюжетів в живопису. Біблійні образи супроводжують

більшість з нас протягом усього життя. Вони зустрічають наш погляд, коли ми вдивляємося в лики героїв Священного писання на картинах. Їх ненав'язлива, часом навіть як би завуальована присутність підсвідомо або ж цілком усвідомлено відзначаються в прочитаних книгах або в повсякденних розмовах.

Іноді ми зустрічаємося з ними під час перегляду кінофільму або телепередачі, а часом вони приймають форму афоризму. Справді, кому не знайомі висловлювання на зразок цих: «Хто риє яму іншому, сам впаде в неї» або «І дурень, коли мовчить, може здатися мудрим». Багато біблійних висловів недоторканими увійшли в прислів'я і приказки, інші, злегка змінивши форму, розійшлися по сторінках творів художньої літератури, філософських і соціологічних праць, газетних і журнальних публікацій. І ми часто не віддаємо собі звіту в тому, що перед нами слова зі священної книги іудеїв і християн.

Біблія є головним і єдиним навчальним посібником, а решта книги були лише допоміжними посібниками, для розуміння Біблії. На місце античного фізичного космосу, гармонійно узгодженого цілого, стає принципово інакше влаштований макросвіт - єдиний ланцюг світової історії. Замість грецького поліса – мікроструктури людського світобудови постає мікросвіт - життя людської душі як відображення біблійного макросвіту, божественно зумовленого ходу світових історичних подій [22, с. 228].

Встановлення подібностей, аналогій речей, їх типологічне зіставлення дозволяє дітям проводити паралелі між елементами мікро і макрокосмосу, подіями минулого та майбутнього. Все в світі могло бути зіставлено одне з іншим, зрозуміло через інше, через подібне. Якщо між різними речами можна було провести аналогію, то незнайоме приймалося і включалося в систему знання за допомогою порівняння з відомим. Загальна цілісність, зв'язок, встановлена у творчому доробку і подій, одночасно замикала світ на самому собі. У це коло входив і небесний світ, і між земним і небесним будувалося своєрідна низка відображень. Різні за масштабом явища і події могли відсилати до одних і тих же референтам: це вищі смисли були постійні і незмінні.

Текст Біблії, дає дітям ключ до розуміння світу та історії, мислиться як багатозначний, що містить безліч прихованих значень. В християнстві розроблялися спеціальні процедури читання священного тексту - методи вилучення смислів.

Вони вбудовуються в певну ієрархію. Вперше чотири рівні тлумачення Біблії - буквальный, алегоричний (типологічний), тропологічний (моральний), аналогічний, який відсилав читача історичного тексту до «речей вищого порядку, які повідомляють у відкритих або таємних словах про майбутню нагороду і про те, що становить майбутнє життя на небесах», виділені Іоанном Касіаном. Ці способи читання були застосовні не тільки до інтерпретації Завітів. Вони складали основний інструментарій людини, який прагнув до набуття мудрості, в тому числі і до осягнення історії.

Біблії відводилася роль опори, фундаменту мудрості. Вона представляла собою перший, простіший для розуміння, буквальный рівень інтерпретації. Саме з нього починалося читання Біблії - з встановлення того, які події, коли, де і з ким відбулися. Це буквальный розповідь про минуле і був потрібний в першу чергу від історика.

Слід звернути особливу увагу на ілюстрацію як на основну складову дитячої Біблії, без якої неможливо реалізувати її функціональне призначення. Особливо підкреслимо той факт, що художньо-образотворчий матеріал у Біблії для дітей виконує особливу, когнітивну функцію, оскільки служить не доповненням до тексту, а його заміщенням [20].

Ілюстрація в дитячій біблійній книзі, по суті, єдиний шлях пізнання дійсності, одне з найважливіших засобів педагогічного впливу на дитину, а розглядання дитиною ілюстрації - складний і ефективний виховний і розвиваючий його свідомість процес. Художник-ілюстратор дитячої Біблії, і в першу чергу дошкільної, виконує роль посередника між автором і дитиною-читачем, на нього лягає відповідальність за забезпечення освітнього та виховного процесу, поряд з автором він впливає на формування світоглядних та естетичних якостей особистості. У зв'язку з цим видається, що ілюстративний

ряд повинен бути цілісною системою, яка не тільки репрезентує вербальну інформацію навчальної книги, але, вступаючи з нею у взаємодію, утворює єдине рецептивний простір видання. Відповідно, і авторам навчальних книг, і їх редакторам необхідно приділяти особливу увагу створенню і структурування ілюстрацій з урахуванням психологічних особливостей дитини, з урахуванням розвиваючих, пізнавальних, виховних, навчальних та естетичних цілей навчання. Такий підхід передбачає справжню художність ілюстрацій, яка визначається емоційним і естетичним змістом, яке привносить в видання художник в процесі своєї творчості. Через вплив на емоції дитини, через сприйняття ними прекрасного ілюстрація здатна виконати всі свої функції найбільш ефективно. Таким чином, дане художнє оформлення дитячої Біблії в процесі її створення і редакторської підготовки сприяє успішній передачі вербальної інформації, прищеплює інтерес до образотворчого мистецтва, а також вирішує завдання виховання художнього смаку і почуття гармонії дитини.

«Біблія для юних читачів». Є 2 різних видання. Обкладинка тверда. 2014 рік видання, 268 сторінок, з ілюстраціями.

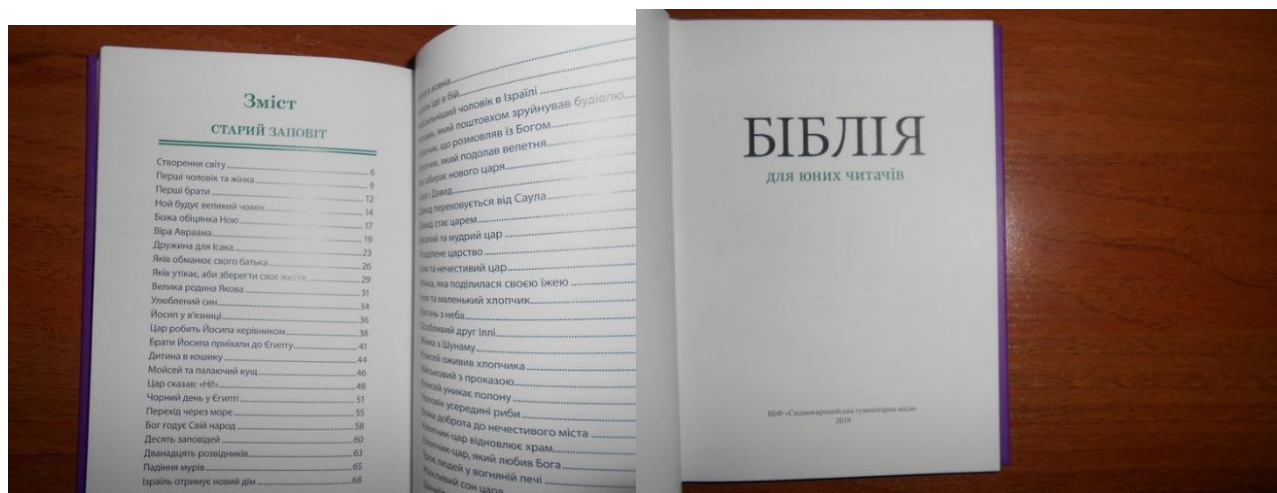


Рисунок 1. Структура (зміст) Біблії для юних читачів

Книга призначена для дітей 7 - 10 років. Вона включає в себе 92 біблійні історії з ілюстраціями. Це реальні історії про те, як склалися відносини Бога з людиною. Книга допоможе дитині відкрити для себе захоплюючий світ Біблії. Вона проведе юного читача від початку часів, створення землі до історії про чудесне небесне місті. Діти дізнаються про перших людей, про людей, яких Бог

обрав для особливої місії, про палаючий кущі і розступилося море, про десять заповідей, про царів Саулі, Давида і мудрого Соломона, про пророків, про народження, життя і вченні нашого Спасителя Ісуса Христа. В кінці книги дано покажчик з посиланнями на Святе Письмо, де можна буде знайти кожен з епізодів в оригіналі. В структурі є СТАРИЙ ЗАПОВІТ та НОВИЙ ЗАПОВІТ.

Дана Біблія, складається з текстів-оповідань, повчального характеру. Всі тексти перефразовані, для того, щоб діти могли зрозуміти та осмислити прочитане. Звичайно ж, обсяг набагато менший. Більшість оповідань мають повчальний характер [7, с. 68].

Шрифт легкий для читання. Назви розповідей представлені іншим кольором та більшою гарнітурою. Розмір кеглю 14п., що можна вважати досить зручним для читання, оскільки такий шрифт є стандартом і не виснажує зір. Текст розташований по цілій сторінці, має великі нижні та верхні поля. За нахилом основний шрифт належить до прямих, з вертикальними основними штрихами. Накреслення для основного тексту мають просте виконання, яке не відволікає від змісту, і призначені для максимально комфортного читання довгих текстів.

«Біблія для тебе. Ілюстровані біблійні історії для молоді». Ця книга є збіркою біблійних оповідань, викладених у певному історичному та хронологічному порядку, з коментарями, поясненнями та ілюстраціями. Для дітей старшого шкільного віку, а також дорослих читачів.



Рисунок 2. Ілюстрація «Дванадцять розвідників у Ханаані»

Більша частина цієї книги складається з дібраних цитат із Біблії. Щоб допомогти читачу легше розпізнавати біблійний текст, коментарі надруковані іншим шрифтом. Крім того, Показчик цитат із Біблії у Додатку допоможе швидко визначити розташування конкретних текстів.

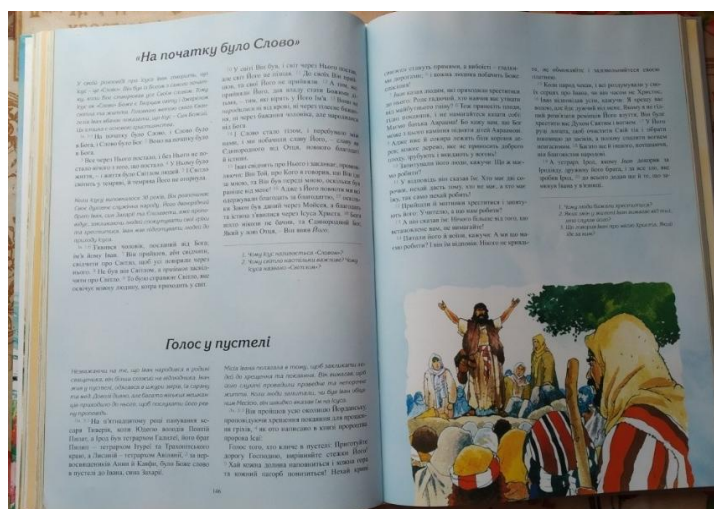


Рисунок 3. Ілюстрація до розповіді «На початку було Слово»

Запитання до читачів можна зустріти протягом всієї книги. Це зроблено з метою заохотити читачів до подальшого розмірковування над посланням Господа. Під час занять в групах читачі можуть використовувати ці запитання в якості тем для обговорення.

«Біблія для тебе» може відрізнятися від будь-якої іншої Біблії ще й в інший спосіб. У цій книзі можна познайомитися з біблійними текстами у хронологічному порядку. Тобі буде легше уявити людей та події з Біблії у

Їхньому історичному контексті. Мета цієї книги полягає в тому, щоб читач міг чути Боже послання крок за кроком протягом однієї довгої оповіді. Додаток містить хронологічну таблицю, у якій розташовані головні герої та події Біблії, максимально наближені до свого історичного часового виміру.

Книга «Біблія для тебе» покликана дати чітке уявлення про те, що представляє собою текст Біблії. Щоб книга викликала зацікавлення у дітей, було зроблено переклад Біблії українською сучасною мовою. Люди та події, змальовані у Біблії, подаються у певному історичному та хронологічному порядку. Для визначення реальних дат у першу чергу використовується біблійний текст.

Книжка, за своїм шрифтовим оформленням. Майже не відрізняється від попередньої. Відмінність лише у розмірі кеглю, тут він 11п., це означає, що формат цієї книги майже у два рази більший від раніше аналізованої. Такі ж поля та відступи між літерами, словами та рядками. Вирівнювання тексту поширені, із знаками переносу. Шрифт та колонцифри одного накреслення, звичайні. Виділень у тексті немає.

Безсумнівно, найважче було представити щось менше за повну Біблію. Біблія складається з багатьох менших книжок, що утворюють дві головні частини. Перша частина: Старий Заповіт – тут описано стосунки Бога з людством від початку часів до приходу Ісуса Христа. Друга частина – Новий Заповіт – описує життя Ісуса Христа і описує стосунки між Богом і людьми у сьогоденні.

Усі книги Біблії мають імена. Книги Біблії поділені на розділи. Розділи кожної книги, поділяються на менші частини, які називаються віршами. Вірші короткі, складаються з одного або двох речень. Такий розподіл допомагає у пошуку необхідних цитат з Біблії.

«Біблія в переказі для дітей». Протягом віків Біблія є джерелом віри та мудрості для людства. Кожне покоління відкриває в ній невичерпні духовні багатства. У даній Біблії представлено найбільш повний серед існуючих переказів Святого Писання для дітей українською мовою. В даній Біблії діти

можуть ознайомитись з уславленими біблійними царями і пророками, воїнами та мислителями, дізнатись про долю ізраїльського народу та про події земного життя Ісуса Христа. Величні картини всесвітньої історії від створення світу до останнього суду над людством постануть перед читачами. Старий та Новий Завіти викладені доступно і ясно, з урахуванням особливостей дитячого сприйняття. Видання широко ілюстроване малюнками Хосе Переса Монтеро.

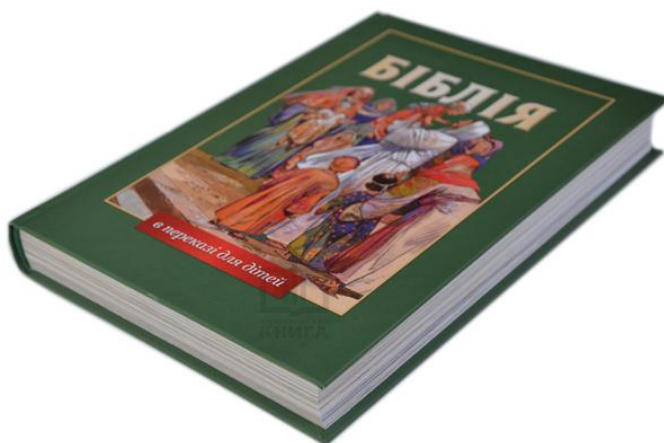


Рисунок 4. Палітурка

У цій дитячій Біблії текст є талановиті перекази, максимально наближені до Священної історії, і автори постаралися зробити цю книгу зрозумілою для дітей, в тому числі і для маленьких. Дітям запам'ятаються захоплюючі пригоди і неймовірні подвиги біблійних героїв на їх шляху до Бога. Маленькі слухачі і читачі будуть з інтересом розглядати чудові ілюстрації і нарешті побачать, що Бог Сам прийшов до людини, щоб усіх спасти Своєю любов'ю.

Розмір кеглю 12п. Контраст між кольором паперу і текстом не збережений, оскільки шрифт не чіткий, напівжирний. Сторінки досить тонкі, у місцях де немає тексту просвічуються рядки з попередньої або наступної сторінок.

Час, потрачений авторами на текст писання, мав свій центр і кульмінацію - народження Христа і його життя серед людей. Всі події тому ділилися на що відбулися «до», «після» і «протягом» цього переломного періоду. Першим хто описував час був Аврелій Августин. З його трактату «Про град Божий» історики сприйняли ідею про поділ часу на шість століть вважалось подібним дням Творіння. Оповідання про минуле найчастіше починалися з створення

світу; розповідається історія, що містилася в контексті часу Біблії, минулого древніх народів. Події в хроніках датувалися або від створення світу, або по роках правління королів і римських понтифіків. В історичних творах широко використовувалася відносна хронологія, коли нова подія вводилося як те, що трапилося «трохи пізніше», «через деякий час» після попереднього. В «Церковній історії народів ангелів» Біди Високоповажного був застосований метод датування подій «від Різдва Христового».

3.2 Зовнішнє оформлення видань

«Поняття художнього оформлення в книжковій справі з'явилося ще в 20-і рр. XX ст., Тому часовий аспект в якості пояснення не зовсім прийнятний. І за поясненням наявності багатьох назв для одного і того ж предмета дослідження слід звернутися до давньої проблеми: взаємозв'язку форми і змісту» [48, с. 38].

Особливо серйозної уваги потребує зовнішнє та внутрішнє художнє оформлення дитячих книжок. В даних книжках оформлення представлено ілюстрацією, а текст служить більш повного виявлення змісту. Подібний вид книг можна назвати зображально-сюжетним.

Мистецтво оформлення книги - єдність видів художньої, творчої діяльності по задуму (проектуванню), втіленню (художньому рішенні) і відтворенню (поліграфічного тиражування) книжкового видання. Тут зашифровані три основних формотворчих фактори друкованих видань: функціональний, естетичний і технологічний. Наявність поліграфічного виробництва начебто з необхідністю змушує відносити книгу до об'єктів дизайну, а не до яких-небудь інших видів художньої діяльності.

На думку В. Шевченко: «Книга - це не просто текст і зображення. Книга, яку дитина бере в руки – це твір мистецтва книжкової графіки. А ілюстрація - це не тільки картинка в тексті, а й важливий елемент художнього оформлення, що підкорюється загальній ідеї книги. Навіть найбільш простіші видання мають художнє оформлення. Адже розмір і вид шрифту, нумерація сторінок, поля і заголовки, інтервали між рядками - це все елементи оформлення книги. Ілюстрація грає не останню роль в цьому непростому мистецтві» [48, с. 58].

Головне призначення ілюстрації - візуальне втілення ідеї автора літературного твору. Це саме втілення буде більш повним, якщо присутні три основні функції ілюстрації:

- інформативність;
- емоційно-психологічне навантаження;
- естетичність [48, с. 222]. .

Інформаційний ефект ілюстрації залежить від того, наскільки повно, точно і швидко маленький читач зможе зрозуміти, що зображено. Ілюстрація повинна бути зрозуміла і зручна для сприйняття. Складність сприйняття заважає читачеві і даремно витрачає його час. Ілюстрація здатна не просто пояснювати текст, а розширювати і доповнювати його. Художня ілюстрація включає в себе не тільки композиційну побудову, а й безліч деталей, які характеризують героїв, антураж, час і місце дії. Все разом це дає читачеві уявлення про сюжет, героїв, розкриває більш повно задум автора.

Емоційно-психологічна функція ілюстрації - основна творі. При знайомстві з книгою читач отримує емоційні враження не тільки від самого тексту, а й від супроводжуючих його картинок, від оформлення всієї книги.

Іноді нецікаво оформлена книга з невдалими ілюстраціями, незважаючи на хороший текст, не знаходить свого читача. Буває, що художнє оформлення книги не відповідає стилю автора, сюжету, жанру, віковій групі читачів. Це, звичайно, помилка не автора, і навіть не художника, а редактора. Значення ілюстрації в книзі не можна недооцінювати.

Естетична функція ілюстрації важлива і для твору, і для всього видання. Ілюстрація сама по собі предмет мистецтва, а разом зі шрифтом, віньєтками, полями, шрифтом створює єдиний ансамбль, формує естетику книги. Книжкова ілюстрація в першу чергу створюється для тексту і заради нього, художнику не слід про це забувати. Самовираження, звичайно - здорово, але картинка повинна бути в союзі з текстом, а не конфліктувати візуально з ним. Ілюстрація не тільки сама по собі повинна бути високо-художньою, а й вписуватися в композицію всього видання, робити його естетично цінним.

Ілюстрації - це невеликі зупинки під час читання. Можна зупинитися, розглянути, подумати. І потім, книги з ілюстраціями і тримати в руках приємніше, і читаються вони начебто швидше. У світі величезна кількість книг без ілюстрацій, що автоматично робить їх нецікавими. Ну правда - без картинок читати можна, але з картинками - приємно. І красиво.

Звичайно, знайдеться аргумент проти - що у кожного читача свій образ склався, а ілюстратор його порушує своїм баченням або, навпаки, штучно моделює читацьку думку і т. д. Елементів художнього оформлення книги багато. Ці елементи повинні підкорятися обраному стилю оформлення, гармонійно поєднуватися - тоді книга стане твором книжкового мистецтва.

Отже, розглянемо зовнішнє оформлення «Біблії для юних читачів». Тверда палітурка книги. Насамперед впадає в очі якісна і яскрава обкладинка насиченого, соковитого кольору. Дуже гладенька, картон. Біблія невеликого розміру. Формат її 70х90. Обкладинка тверда, ламінована. Зверху обкладинка яскраво-фіолетового кольору. Вверху великими буквами пише «Біблія», внизу продовження назви «для юних читачів». По центру обкладинки розміщено 9 зменшених копій ілюстрацій з книжки. Корінець видання скріплює блок зошитів за допомогою ниток, за довжиною та шириною, як саме видання. На ньому пише назва Біблії (Додаток Г). Корінець полегшує роботу в бібліотеці, адже ми так швидше можемо знайти потрібне видання. Є бокові та нижні обрізи книжкового блоку.



Рисунок 5. Ілюстрації у «Біблії для юних читачів»

В книгу включені ілюстрації, зроблені відомим художником до Нового завіту в кінці XIX століття. Кольорові ілюстрації відображають всі основні події, викладених в Євангелії. Тут же цитуються відповідні фрагменти текстів. Автор ілюстрацій шість років присвятив розпису Вознесенського собору, після чого задумав цикл ілюстрацій до біблійних книг. Малюнки до нового завіту були виконані так, що без підписів були зрозумілі навіть неписьменному селянинові. Їх відрізняє гармонійність композиції, точність побутових деталей - природи, одягу, обстановки, емоційна зосередженість, стриманість і в той же час глибоке проникнення в земне життя Ісуса Христа [4, с. 65].

Ілюстрації, літографовані і вперше видані на початку XX століття, відображають послідовно події Нового Заповіту, серед яких Благовіщення, Різдво Христове, Хрещення, Покликання апостолів, Чудеса зцілень і Відроджень, бесіди Ісуса з народом і притчі, чудо насичення п'яти тисяч і ходіння Христа по водах, події страсного тижня, розп'яття, Воскресіння і піднесення.

Кожна ілюстрація супроводжується відповідним фрагментом тексту. Євангелія від Іоанна, від Луки, від Матвія, від Марка, а також Протоєвангеліє Якова цитуються відповідно до того, який сюжет вибрав для зображення художник, так як одні й ті ж епізоди по-різному викладено в чотирьох канонічних текстах Нового Заповіту, а деякі сюжети відомі нам лише по одному з Євангелій.

Книга буде цікава і корисна як людям, обізнаних в Новому Заповіті, так і тим, хто тільки починає знайомитися з історією земного життя Христа, допоможе образно уявити собі події, які багато століть перебувають у фокусі уваги людства.

Художники всіх часів зверталися до біблійних сюжетів. Підійшов до цієї роботи саме як ілюстратор. Він прагнув до того, щоб сюжет був зрозумілий будь-якій людині, навіть дитині, що не вміє прочитати назву. Кожна деталь в композиції є необхідною, немає нічого зайвого. Завдяки знанню історичних деталей художник немов переносить глядачів в епоху життя Ісуса Христа.

Малюнки відрізняються сердечністю, глибоким внутрішнім проникненням в події біблійної історії (Додаток А).

У книзі присутній авантитул (Додаток Д). В середині книжки текст та ілюстрації. Сторінки білого кольору, ламіновані. Два розділи «Новий та Старий Заповіт» вміщені на окремих сторінках із ілюстрацією, тобто ілюстрація, а у вверху пише назва розділу, тобто присутній шмуцтитул. В кінці видання є алфавітний покажчик біблійних текстів (Додаток Ж).

«Біблія для тебе. Ілюстровані біблійні історії для молоді». Тверда палітурка книги. Біблія, великого розміру. Обкладинка виконана у яскравих, переважно зелених тонів. Сильно привертає увагу читача та покупця. На обкладинці зображено багато звірів: слон, дельфіни, тигр, птахи, водоспад (Додаток Б). На корінці пише назву видання. Є бокові та нижні обрізи книжкового блоку.



Рисунок 6. Бокові та нижні обрізи книжкового блоку «Біблії для тебе»

В середині Біблії текст який поєднаний із ілюстраціями. Ілюстрації великого розміру. Дуже цікаво зображені сторінки видання, вони різного кольору. Закрити книгу, можна побачити, як вона щедро обдарована на ілюстрації, кольори сторінок. Книга має висновок Державної санітарно-епідеміологічної експертизи. Ілюстрації адаптовані, тобто, ілюстрації зображені великого розміру, якщо є діти з поганий зором, щоб могли розгледіти. В середині видання присутній шмуцтитул на розворот двох сторінок (Додаток Е). В кінці кожного розділу є запитання, для самоперевірки прочитаного матеріалу. В кінці Біблії присутній список скорочень книг Біблії, покажчик біблійних посилань. По всьому тексту ми спостерігаємо біля речень цифри, або

скорочення у вигляді (Мт.8:16), вони маленького розміру та іншої гарнітури, це і є покажчики біблійних посилань, або ж список скорочень.

«Біблія в переказі для дітей». Тверда палітурка книги. Розмір книги 165/240мм. Вверху великими буквами пише «Біблія», внизу продовження назви «в переказі для дітей» (Додаток В). Обкладинка книжки пастельно-зеленого, оливкового кольору.

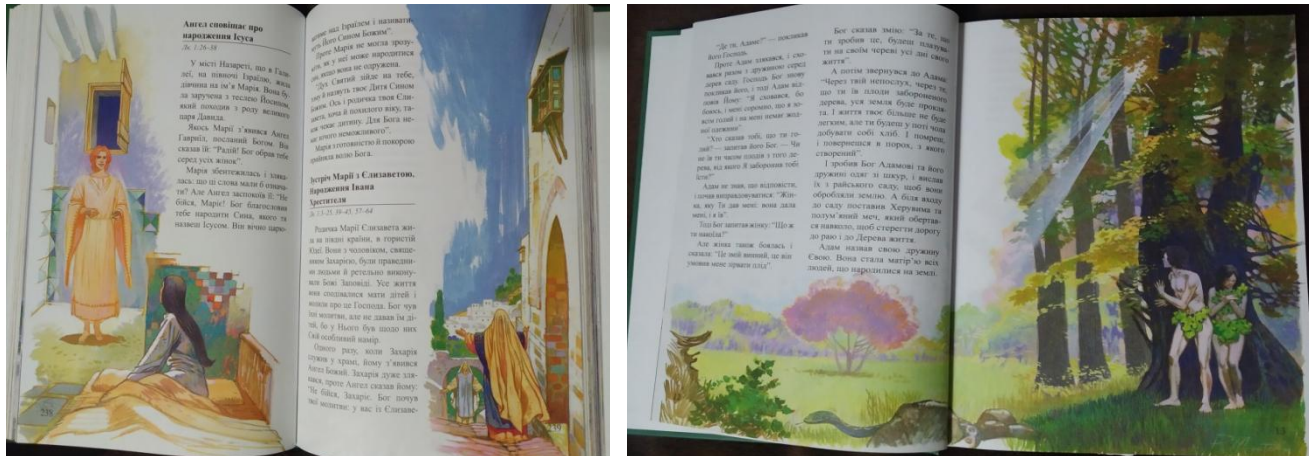


Рисунок 7. Ілюстрації в «Біблії в переказі для дітей»

Покриття обкладинки не глянцеве, а матове. На корінці пише: «Біблія в переказі для дітей та зображено емблему видавництва Українське біблійне товариство». Присутній авантитул. Папір сторінок – офсетний, газето-подібний. Є бокові та нижні обрізи книжкового блоку. У середині видання присутній шмуцтитул на розворот двох сторінок. По цілому виданні під назвами історій є послання.

На обкладинці розташована ілюстрація біблійних мотивів. Назву розділів «Старий та Новий Заповіт» розташовано на окремій сторінці книги. Кожна ілюстрація підібрана під назву оповідань. Ілюстрації великих розмірів, що допомагає більш поглинути в історію. В загальному, книжка яскравого кольору, що привертає увагу потенційних читачів.

3.3 Співвідношення ілюстрацій із текстом

Біблія - книга складна і не відразу доступна дитячому розумінню. Саме тому настільки широке поширення отримав формат дитячої Біблії, де історії Старого і Нового завіту розказані більш простою, доступною для дітей мовою.

А щоб юним читачам стало ще зрозуміліше, дитячі Біблії постачають ілюстраціями, які відповідають їхньому віку.

«Біблія для юних читачів». Книга складається з 267 сторінок. Майже на кожній сторінці розміщені ілюстрації. Художнім оформленням Біблії займався Фред Аппс. Оскільки сторінки книжки глянцевої, то ілюстрації виглядають яскраво. Вони доповнюють текст. Кожна ілюстрація є своєю міні-історією. Ілюстрації розташовані на тих сторінках, до якої історії вони відносять, яку ілюструють.

Ілюстрації виконані у стилі «малюнків». Якщо переглядати Біблію, то ілюстрації виглядають як картинки з мультика. Такий прийом використано для того, щоб діти краще сприймали біблійні оповідання, адже в такому віці, діти дуже добре сприймають картинки.

Розмір ілюстрацій – зазвичай ілюстрації займають пів сторінки. Проте є низка ілюстрацій, які займають цілу сторінку, а саме:

- Сторінкова ілюстрація на початку розділу «Старого Заповіту.
- Бог годує свій народ.
- Ізраїль отримує новий дім.
- Проповідь царя Соломона.
- Золотий ідол.
- Данийїл та леви.
- Сторінкова ілюстрація на початку розділу «Нового Заповіту.
- Ісус ходить по воді.
- Проповідь Ісуса.

Щодо кольорової гами ілюстрацій, то переважають жовті, коричневі, бежеві, голубі кольори. Ілюстрації виконані у пастельних кольорах, проте сюжет, зображений на них є простим та зрозумілим.

Щодо процентного співвідношення ілюстрацій та тексту то можна сказати, що 60% - це текст, а 40% - ілюстративний матеріал.

«Біблія для тебе. Ілюстровані біблійні історії для молоді». Книга складається з 257 с. Художнім оформленням Біблії займався Фред Аппс. На

абсолютно кожній сторінці є ілюстрації. Усі сторінки книжки є кольоровими, тобто зроблено фон для тексту. Колір сторінки, зазвичай, є гармонійним з кольором ілюстрації, розташованої на цій сторінці. Крім того, спостерігається дотепність дизайнера у поєднанні тексту з колірною гамою сторінки та ілюстрації. Наприклад, історія про Йона, який потрапив в шторм – відповідно сторінка має голубий фон, а ілюстрація оформлена в синіх тонах.

Дане видання Біблії є просто надзвичайно ілюстрованим. Ілюстрації різні за розміром – починаючи від ілюстрацій на пів сторінки, на цілу сторінку, а й є ілюстрації, що займають дві сторінки. Якщо у книжках ілюстрації є доповненням до основного тексту, то у даному виданні, складається враження, що текст є доповненням до ілюстрацій.

Одними з наймасштабніших та найяскравіших ілюстрацій є:

- Каїн та Авель.
- Походження мов.
- Бог випробовує віру Авраама.
- Мойсей та Господнє провидіння.
- Реформи Йошії.
- Ісус повертається на небо.



Рисунок 8. Ілюстрація в «Біблії для тебе»

Ілюстрації є надзвичайно «живими», яскравими. Кожна з них являє собою окрему, цілісну історію. Така кількість та яскравість, якість ілюстрацій привертають увагу та цікавість читачів. Якщо ж говорити про процентне співвідношення то 70% - ілюстрації, а 30% - текст.

«Біблія в переказі для дітей». Біблія є щедро ілюстрованою. Книжка складається з 432 с. На кожній сторінці є ілюстрації. Ілюстрації до Біблії створив Хосе Переса Монтеро. Сторінки книжки не є ламінованими, матові.



Рисунок 9. Ілюстрації в «Біблії в переказі для дітей»

Сторінки книжки є кольоровими, безліч ілюстрації. Розміри ілюстрацій різноманітні: на пів сторінки, частина сторінки, цілі сторінки, а є й ілюстрації, що займають розворот на 2 сторінки [8, с. 65].

Кольори ілюстрацій яскраві, та надзвичайно реалістичні. Є сторінки, де фону немає, багато ілюстрацій продовжують фон на розворот двох сторінок. Надзвичайно реалістичними є зображення природи та стихійних явищ.

В ілюстраціях переважають пастельні, жовті, коричневі, оранжеві кольори, відтінки синього. Щодо відсоткового співвідношення то 80 % тексту займають ілюстрації, а 20% текст.

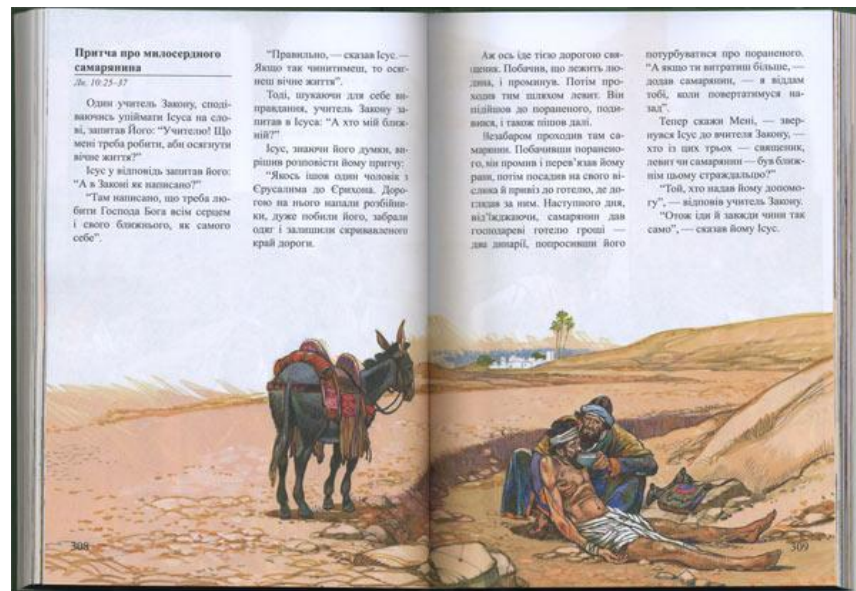


Рисунок 10. Ілюстрація в «Біблії в переказі для дітей»

Отже, кожна Біблія цікава по-своєму. Одразу помітив би кожен Біблії, які ми проаналізували вище. Вони неймовірно яскраві, цікаві. Можна сказати що до них приклали чи не малих зусиль. Кожна книга адаптована під певний вік дитини, людини. Особи, із поганим зором, можуть дані Біблії переглядати, адже вони адаптовані і для таких осіб. Діти, які не вміють ще читати, можуть переглядати ілюстрації, а батьки їм читати історії. Діти, які вчаться читати, допоможе «Біблія для юних читачів». Саме в ній шрифт великого розміру, небагато тексту на сторінках великі та яскраві ілюстрації, назви історій виділено зеленим кольором, дуже приємні сторінки на дотик. Щодо інших Біблій, вони підходять дітям, які доволі добре читають та які дуже добре читають. Кожна Біблія, зацікавлює перш за все своїм оформленням, ілюстраціями, а пізніше текстом, читаючи їх, ми співставляємо текст із ілюстраціями та аналізуємо чи підходить саме ця ілюстрація до даної історії. В нашому випадку всі ілюстрації влучно підібрані до історій, а деякі з них і доповнюють саму історію Біблії.

ВИСНОВКИ

Створюючи ілюстрацію для дітей, художник повинен вийти з кордонів власного сприйняття світу і спробувати поглянути на світ очима дитини, створити в ілюстрації такі образи, які задовольнять адекватні уявлення про навколишню дійсність маленького читача.

Редактор, в свою чергу, повинен вміти оцінити авторський оригінал з цієї точки зору і не допустити в дитячу Біблію незрозумілу ілюстрацію.

Завдання редактора - помітити й усунути порушення цілісності художнього образу, що є одним з найважливіших принципів створення дитячої ілюстрації. В цілому ж цей приклад показує, наскільки важливо сьогодні художникам-ілюстраторам дитячих Біблій, а також їх редакторам враховувати особливості психології сприйняття молодших дітей.

Добре відомо, що для дитини характерне підвищене емоційне сприйняття художніх образів. Відчуття дитини при розгляданні ілюстрації можна порівняти з відчуттями побаченого вперше, тому дитячу уяву може вразити абсолютно будь-яка деталь, котра видалася дитині дивною. Як було відзначено Л.С. Вигодський, сила уяви дитини набагато менше, ніж у дорослої людини, але ступінь довіри до продуктів своєї уяви у дітей - абсолютна.

Ілюстрації є дуже важливою частиною книги. Особливо важливими ілюстрації є для дитячих видань. Переклад Тори на грец. мову здійснений приблизно середина III століття до н.е., а саме тоді появилися на світ зображення олександрійських іудеїв. Переживши вплив елліністичного мистецтва та культури, вони можуть стати проміжним етапом між давніми сувоїми грецьких письменників та християнською біблійною картиною. Дотепер ми не бачили подібних освітлених рукописів, оскільки вони ще не дійшли до наших рук, але існування образів старозавітних сюжетів у образотворчому мистецтві може бути доведено великою кількістю біблійних циклів та образів пророків на картинах синагоги (місце для молитви) в Dura-Europos.

Слайди «навчальних» та «пророчих» біблійних книг мають досить надійні сюжетні ілюстрації. Наприклад: «людина, яка навчала Соломона», «робота в гнойовій ямі» в притчі, «Богородиця та Дитина». Зазвичай у цих ескізах мало людей. Усі люди, як правило, подібні один до одного, з абстрактним фоном та умовною передачею архітектурних елементів, як правило, в руках пророків, апостолів та євангелістів.

Призначення книги відіграло дуже важливе значення для великої кількості прикрас. Отож, призначений для мирян Псалтир особливо багатий. Самим псалмам часто передувала серія мініатюр. Жартівливі дролері почали з'являтися тут раніше за інших. Біблія Вульгати була прикрашена не менше. Так називався латинський переклад Біблії, зроблений у V столітті святого Ієроніма і перероблений у XIII столітті в Паризькому університеті. Неканонічні книги та уривки з творів отців церкви часто додавали до тексту як прологи до окремих книг Старого та Нового Завітів.

Світлова Біблія не однорідна за складом. Вони містять різну кількість книг Старого Завіту та Нового Завіту. Дві частини Біблії можна знайти в різних поєднаннях, таких як Новий Завіт та Псалтир, Буття та Об'явлення. Найбільш ранній з ілюстрованих біблійних пам'яток, що зберігся, є фрагмент рукопису, створеного в Римі між 350 і 380 роками, який містить 4 листи з ілюстраціями, пов'язаними з Книгою Царів.

В результаті творчого процесу створення ілюстрації художник повинен перекодувати текстове повідомлення в абсолютно іншу, образотворчу форму, не випускаючи з уваги цілей і завдань, які переслідував автор при створенні даної варіанту Біблії.

Особливості сприйняття дитячою свідомістю ілюстративного матеріалу визначають деякі критерії для створення дитячої ілюстрації, якими повинен повною мірою володіти і редактор, який готує до друку дитячу навчальну книгу (та й будь-який інший вид дитячої книжкової продукції).

При створенні художнього образу в Біблії, слід враховувати, що:

- необхідна концентрація образу при найбільшій простоті засобів художнього вираження;
- художній образ дитячої Біблії неодмінно повинен бути цілісним. Навіть якщо за сюжетом необхідно продемонструвати, як якийсь предмет закриває частину іншого предмета або герой ховається за чим-небудь, потрібно показувати його цілком;
- зображення героя має бути добре промальовано. У дитини не виникне інтересу до ілюстрації, на якій він не може розглянути особу персонажа;
- бажано не допускати нагромаджень в сюжеті ілюстрації, тобто в зображенні дій героїв.

Отже, ілюстрації у різних тематичних адаптованих видах Біблії є різними, залежно від типу видання. Щодо дитячих Біблій то вони є щедро-ілюстрованими, адже ілюстрації та яскраві рисунки є тим «магнітом» для дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Афанасьєва Н.А. Сучасні проблеми та тенденції розвитку книговидавництва в Україні. Київ : Наукова думка, 2016. 27 с.
2. Армора М.К. Біблія для юних читачів. Київ: Східноєвроп. гуманітарна місія, 2017. 267 с.
3. Біблія в переказі для дітей. Київ : Українське Біблійне Товариство, 2013. 433 с.
4. Бовсунівська Т. В. Теорія літературних жанрів : Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. 519 с.
5. Відображення мовної картини світу українських перекладачів Біблії у реченнях з порівняльними конструкціями. Актуальні проблеми синтаксису: матеріали Міжнародної наукової конференції (19-21 жовтня 2006 року). Чернівці: Рута, 2006. 214-215 с.
6. Волковський В.П. Кому ж належить Біблія? Рецензія на книгу Ярослава Пелікана. URL: <https://www.religion.in.ua/main/18908-komu-zh-nalezhit-bibliyarecenziya-na-knigu-yaroslava-pelikana.html>
7. Волков А.М. Біблія. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці : Золоті литаври. 2001. 68-70 с.
8. Головащенко С.І. Біблієзнавство: Вступний курс: навч. посіб. К. : Либідь, 2001. 496 с.
9. Головащенко С. І. «Українська Псалтир» М.О. Максимовича як феномен вітчизняної біблеїстики: кілька запитань до тексту Магістеріум. Історико-філософські студії. Випуск 23. К. : «КМ Академія», 2006. 55-62 с.
10. Головащенко С. І. Бібліє-знавство. Вступний курс. К.: Либідь, 2011. 496 с.
11. Горбач О.Т. Мово-стиль новітніх перекладів Святого Письма українською народною мовою XIX – XX віків. Науковий конгрес у тисячоліття хрещення Руси-України. Т. 1. Збірник мовознавчої комісії. Мюнхен, 2008. 29-98 с.

12. Горбач О.Т. Повні та часткові переклади Біблії українською мовою. Бюлетень Українського Біблійного Товариства. № 10, 2009. 26-32 с.
13. Горбач О.Т. Повні та часткові переклади Біблії українською мовою. Бюлетень Українського Біблійного Товариства. № 11, 2010. 45-49 с.
14. ДСТУ 3018–95. Видання. Поліграфічне виконання. Терміни та визначення. URL: http://gostsnip.su/download/dstu_301895_vidannya_poligrafichne_vikonannya_termini_ta_viz
15. ДСТУ 7.84:2008. Видання обкладинки та палітурки. URL: https://dnaop.com/html/34034/doc%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%3%D0%93%D0%9E%D0%A1%D0%A2_7.84_2008 (дата звернення: 03.04.2020).
16. Демський М.Т. Фраземіка М. в Євангелії Матвія у перекладі І. Огієнка та Т. Хоменка. Тези доп. Всеукр. наук. конференції, присв. 110-річчю від дня нар. проф. І. Огієнка (2627 травня 1992). Львів, 2016. 70 с.
17. Засоби вираження порівняльної семантики в біблійних компаративних конструкціях. Вісник Прикарпатського національного університету. Вип. XI-XII: Філологія. Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2006. 203-209 с.
18. Зінякова В.В. Мовно-смісловий універсум релігійної традиції та його зв'язок з неперекладністю сакральних текстів. Донецьк: МОН України, Донецький нац. техн. ун-т. 18 с.
19. Квіт С.М. Основи герменевтика. Посібник. К.: Видавничий дім Києво-Могилянська академія, 2005. 192 с.
20. Кемп Л.С., Хейс С. Біблія для тебе: ілюстровані біблійні історії для молоді. Київ : «Східноєвропейська гуманітарна місія», 2016. 257 с.
21. Козирський В.В. Перша Біблія українською. Біблія і культура: зб. наук. статей. Вип. 2. Чернівці : Рута, 2010. 193 с.
22. Коцура В.П., Потапенка О.І., Куйбіда В.В. Біблія. Енциклопедичний словник символів культури України. Корсунь-Шевченківський : ФОП Гавришенко В. М., 2015. 65–66 с.

23. Лановик З.Б. Біблійна герменевтика: Становлення, методологія (символіко-алегоричний аспект літературознавчого дискурсу). Автореферат. К.: 2006. 34 с.

24. Лінгвістичні відмінності між повними українськими перекладами Святого Письма (на матеріалі порівняльних конструкцій). Актуальні проблеми слов'янської філології: міжвузівський збірник наукових статей. Вип. XIV. Лінгвістика і літературознавство. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2017. 44 с.

25. Личаков О. Особиста Біблія. URL: <https://christiansite.in.ua/documents/bible-publish.html>

26. Мацьків П.В. Мовна репрезентація концепту Бог у біблійному дискурсі. Наукові праці Дрогобицького держ. пед. ун-ту імені Івана Франка. Т. 92. Випуск 79. Філологія. Мовознавство. 37 с.

27. Мороз Ю. А. Національна традиція біблійних перекладів в Україні. Збірник наукових праць. К.: Вид-во «Гілея», 2016. Вип. 110. 259 с.

28. Мороз Ю. А. Методологічні аспекти релігієзнавчого дослідження української традиції біблійних перекладів. Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2014». К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. Ч.7. 169 с.

29. Найнезвичайніші видання Біблії. URL: <https://starylev.com.ua/news/naynezvychnishi-vydannya-bibliyi>

30. Нові незаперечні свідчення, що потребують вироку. Передм. Вільям Р. Брайт. Черкаси: Стефанус, 2015. 1112 с.

31. Овсянников С.А. Біблія в переказі для дітей. Київ: Українське Біблійне Товариство, 2013. 176 с.

32. Огієнко І.І. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. К.: Українське Біблійне Товариство, 2004. 1375 с.

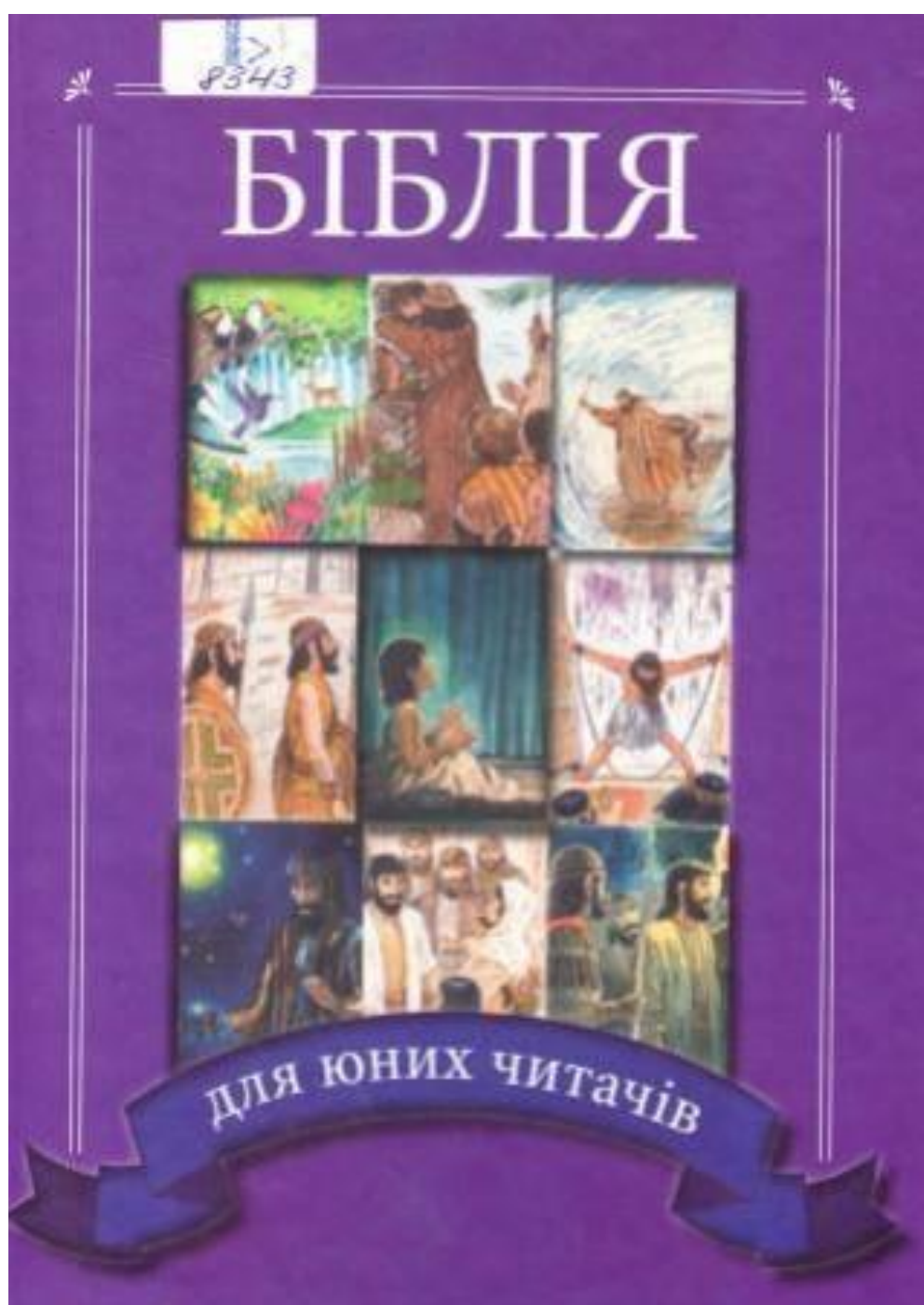
33. Онацький Є.Д. Біблія, Святе Письмо. Українська мала енциклопедія. Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині: Буенос-Айрес, 1957. 90-91 с.

34. Особливості використання порівняльних конструкцій у старозавітній Книзі Сираха. Мандрівець, 2016. № 5. 49 с.
35. Остащук І. Б. Внутрішня форма слова у герменевтичному аналізі релігійного дискурсу: збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії. Випуск 3. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; ГО «Академія розвитку психологічної науки і практики», 2014. 203 с.
36. Остащук І. Б. Старий Завіт як джерело християнських символічних топосів. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Вип. 63. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 44 с.
37. Сава В.В. Основи техніки творення книги. Львів : Каменярь, 2000. 136с.
38. Семантична структура основ біблійних порівняльних конструкцій із домінантною семою кількості. Семантика мови і тексту: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції 28 вересня 2006. Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2006. 186 с.
39. Скаб М.В. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери: монографія. Чернівці : Рута, 2008. 560 с.
40. Сошенко К.А. Біблійні мотиви в образотворчому мистецтві України. К.: 2018. 345 с.
41. Стилiстичне навантаження варіантів компонентного складу біблійних порівнянь. Наукові записки. Серія: Філологія. Вип. 10. У двох томах. Т. 2. Вінниця: Вид-во держ. пед. у-ту, 2008. 260 с.
42. Структурні особливості біблійних порівняльних конструкцій. Вісник Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. Філологія. Вип. XV-XVIII. Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2007. 161 с.
43. Товстенко О.О. Філософські притчі Вільяма Голдінга. К.: БПЦ «Київський університет», 2012. 17 с.

44. Фрай Нортроп. Великий код : Біблія і література. З англ. переклала Ірина Старовойт. Львів : Літопис, 2010. 362 с.
45. Хто написав БІБЛІЮ? URL: <https://dyvensvit.org/statti/1026856/>
46. Четверікова О.М. Комунікативні та лінгвокультурологічні передумови дослідження науково-популярного тексту. Київ : Наша культура і наука, 2016. 183 с.
47. Швецова-Водка Г.М. Типологія книги. Київ : Книжкова палата України, 1999. 68 с.
48. Шевченко В.Е. Художньо-технічне редагування. Київ : Паливода, 2010. 516 с.
49. Які літературні жанри використовуються в Біблії? URL: <https://www.gotquestions.org/Ukrainian/Ukrainian-biblical literature.html>.
50. Ярема С.В. Технічне редагування. Київ : Університет «Україна», 2013. 284 с.

ДОДАТКИ

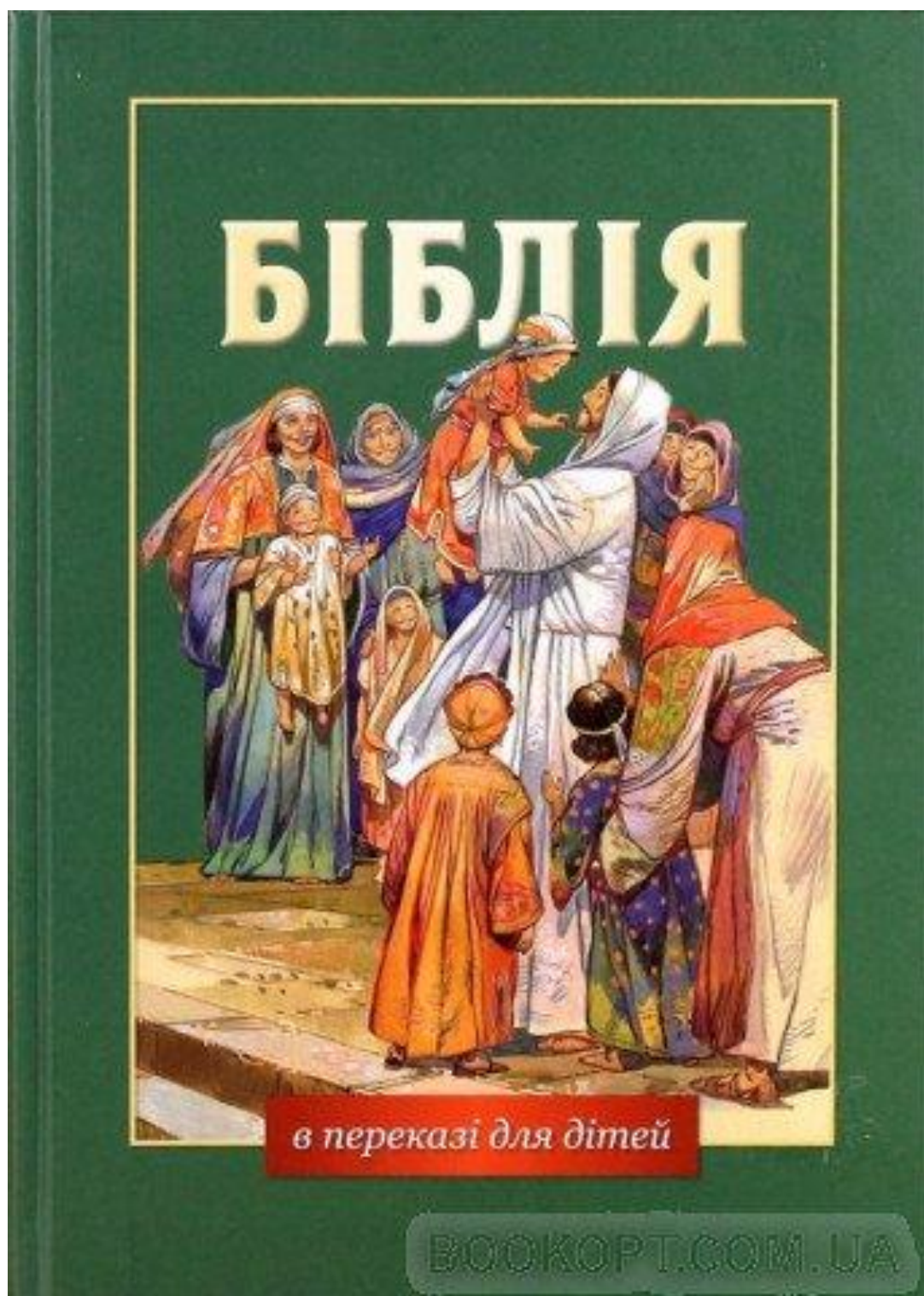
Зовнішній вигляд Біблії



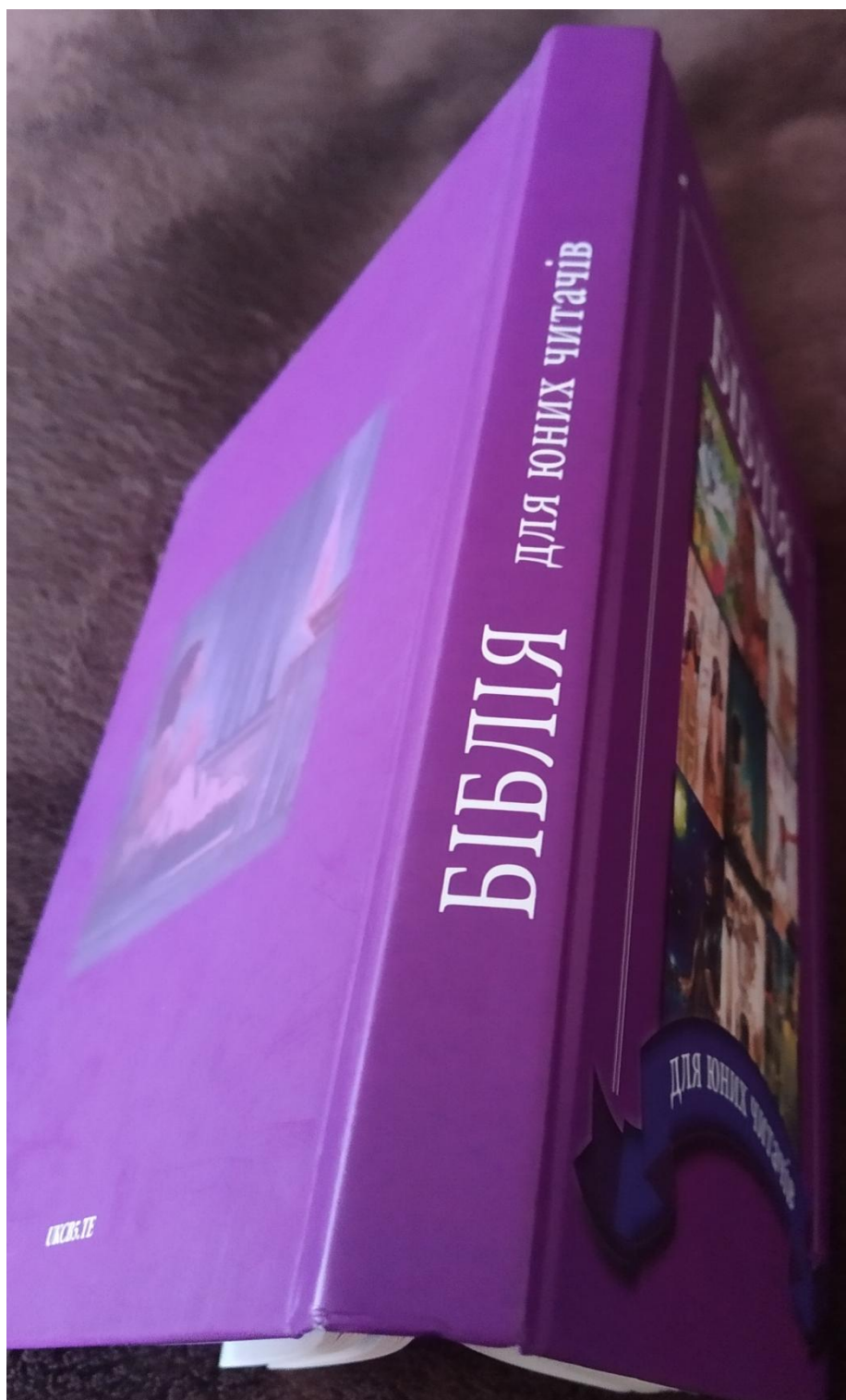
Зовнішній вигляд Біблії



Зовнішнє середовище «Біблії в переказі для дітей»



Корінець «Біблії для юних читачів»



Авантитул «Біблії для юних читачів»



Шмуцтитул «Біблії для тебе»



Алфавітний покажчик біблійних текстів «Біблії для юних читачів»

Алфавітний покажчик
біблійних текстів

Цей покажчик визначає місце в Біблії, де можна знайти повний текст кожної історії з *Біблії для юних читачів*. Покажчик складено в тій послідовності, у якій ці історії викладені в *Біблії для юних читачів*.

Створення світу	Буття 1
Перші чоловік та жінка	Буття 2-3
Перші брати	Буття 4
Ной будує великий човен	Буття 6:9-7:24
Божя обіцянка Ною	Буття 8
Віра Авраама	Буття 12:1-5; 15:1-5; Буття 18:1-15; 21:1-8
Дружина для Ісака	Буття 24:1-61
Яків обманює свого батька	Буття 24:61-67; Буття 25:19-34; Буття 27:1-29
Яків тікає, аби зберегти своє життя	Буття 27:30-28:22
Велика родина Якова	Буття 29:1-33:17
Улюблений син	Буття 37
Йосип у в'язниці	Буття 39-40
Цар робить Йосипа керівником	Буття 41
Брати Йосипа приїхали в Єгипет	Буття 42-47

Дитина в кошику	Вихід 1:1-2:10
Мойсей та палаючий кущ	Вихід 2:11-4:31
Цар сказав: "Ні!"	Вихід 5-8
Чорний день у Єгипті	Вихід 9:1-12:41
Перехід через море	Вихід 14
Бог годує Свій народ	Вихід 16-17
Десять заповідей	Вихід 19:1-20:17; Вихід 40:17-38
Дванадцять розвідників	Вихід 13:1-14:38
Падіння мурів	Ісуса Навина 2, 6
Ізраїль отримує новий дім	Ісуса Навина 18:1-10; Ісуса Навина 24:1-18
Волога вовна	Суддів 6
Гедеон іде в бій	Суддів 7
Найсильніший чоловік в Ізраїлі	Суддів 13:1-16:21
Чоловік, який поштоухом зруйнував будівлю	Суддів 16:21-31
Хлопчик, що розмовляв із Богом	1 Самуїлова 1, 3
Хлопчик, який подолав велетня	1 Самуїлова 17
Бог обирає нового царя	1 Самуїлова 16
Саул і Давид	1 Самуїлова 18-20
Давид переховується від Саула	1 Самуїлова 24
Давид стає царем	2 Самуїлова 1:1-2; 7:1-29; 1 Хроніки 22
Багатий та мудрий цар	1 Царів 3:3-28; 1 Царів 11:1-13
Розділене царство	1 Царів 12